

Jenni Varpenius

OULUN KÄRÄJÄOIKEUDEN JA YLIVIESKA-RAAHEN KÄRÄJÄOIKEUDEN YH- DISTYMINEN OSANA KÄRÄJÄOIKEUSVERKOSTON RAKENNEUUDISTUSTA

**OULUN KÄRÄJÄOIKEUDEN JA YLIVIESKA-RAAHEN KÄRÄJÄOIKEUDEN YH-
DISTYMINEN OSANA KÄRÄJÄOIKEUSVERKOSTON RAKENNEUUDISTUSTA**

Jenni Varpenius
Opinnäytetyö
Syksy 2018
Liiketalous
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalous, Oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Jenni Varpenius

Opinnäytetyön nimi: Oulun kärjäoikeuden ja Ylivieska-Raahen kärjäoikeuden yhdistyminen osana kärjäoikeusverkoston rakenneuudistusta

Työn ohjaaja: Lea Isopoussu-Koponen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2018

Sivumäärä: 61 + 1

Opinnäytetyö käsittelee Oulun kärjäoikeuden ja Ylivieska-Raahen kärjäoikeuden yhdistymistä osana kärjäoikeusverkoston rakenneuudistusta vuonna 2019. Työssä selvitetään, millaisia organisatorisia vaikutuksia yhdistymisellä on Oulun kärjäoikeudessa sekä miten tulevaan yhdistymiseen on valmistauduttu.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Aineisto on kerätty haastattelemalla Oulun kärjäoikeuden laamannia, hallintojohtajaa sekä rikososaston osastonjohtajaa, joka toimii yhdistymishankkeen paikallisena projektipäällikkönä. Tietoperustassa on hyödynnetty lakeja, hallituksen esityksiä, mietintöjä, lausuntoja sekä muita aiheeseen liittyviä julkaisuja ja artikkeleita.

Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää vastaavanlaisissa organisaatioon kohdistuvissa muutostilanteissa. Työn avulla voi palata tarkistelevaan, mitkä ovat olleet yhdistymisen keskeisimmät vaikutukset Oulun kärjäoikeuden organisaatiossa, millaisia konkreettisia toimenpiteitä yhdistymisen eteen on tehty sekä miten siihen valmistautumisessa on onnistuttu. Lisäksi työ havainnollistaa, miten kärjäoikeusverkosto ja Oulun kärjäoikeus ovat kehittyneet aikavälillä 1993 – 2019.

Oulun kärjäoikeuden organisaatio tulee säilymään perusrakenteeltaan samana, ja vanhan päälle rakennetaan uutta. Muutokset ovat kokonaisuudessaan merkittävämpiä Ylivieska-Raahen kärjäoikeuden näkökulmasta, sillä toimintakulttuuri tulee muuttumaan huomattavasti yhdistyttäessä kooltaan suurempaan yksikköön. Yhdistymistä varten on perustettu projektiorganisaatio, järjestetty muutosvalmennusta sekä pidetty yhdistymisseminaareja. Hankkeessa on edetty tavoitteiden mukaisesti.

Asiasanat: Oulun kärjäoikeus, kärjäoikeus, kärjäoikeusuudistus, kärjäoikeusverkosto, rakenneuudistus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Program in Business Economics, Option of Law and Administration

Author: Jenni Varpenius

Title of thesis: The merger of the District Court of Oulu and the District Court of Ylivieska-Raahe as part of the district court reform

Supervisor: Lea Isopoussu-Koponen

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2018 Number of pages: 61 +1

The aim of this thesis was to study the merger between the District Court of Oulu and the District Court of Ylivieska-Raahe as part of the district court reform in 2019. This thesis examines the organizational effects of the merger and the preparations for the merger.

The research method is qualitative research. The research material was collected by interviewing the Chief Judge, the Administrative Director and the Head of Department of the District Court of Oulu. The Head of Department also acts as a regional project manager of the project. The main sources of the thesis are consisted of legislation, government proposals, reports, statements together with other publications and articles related to the thesis topic.

This thesis can be utilized in situations of organizational changes and thus allowing people to review the main impacts of the merger in the District Court of Oulu, how the project was carried out and how successful the preparation for the project was. In addition, the thesis illustrates how the district court network and the District Court of Oulu has developed during 1993 – 2019.

Apart from slight infrastructural changes, the organization of the District Court of Oulu will mostly remain identical. As a whole, the changes are more significant for the District Court of Ylivieska-Raahe, since the operational culture will considerably change when merging into a larger unit. A project organization was set up for the merger and the personnel was trained for the future changes. Furthermore, a few seminars were arranged to prepare for the merger. The goals of the project were achieved.

Keywords: District Court of Oulu, district court, district court reform, district court network, restructuring

SISÄLLYS

LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
1.1 Opinnäytetyön tausta ja tavoitteet	7
1.2 Tutkimusmenetelmät ja raportin rakenne	8
2 ALIOIKEUSUUDISTUS 1993	11
2.1 Alioikeusuudistuksen eteneminen ja keskeisimmät vaikutukset	11
2.2 Oulun käräjäoikeus vuonna 1993	13
3 VUODEN 2010 KÄRÄJÄOIKEUSUUDISTUS	14
3.1 Uudistuksen vaikutukset Oulun käräjäoikeudessa	16
3.2 Kokemukset rakenneuudistushankkeesta	17
4 OULUN KÄRÄJÄOIKEUDEN ORGANISAATIO VUONNA 2018	19
5 VUODEN 2019 KÄRÄJÄOIKEUSUUDISTUS	22
5.1 Tuomiopiirit ja toimipaikat	23
5.2 Erityisasiaryhmien keskittäminen	27
5.3 Summaaristen riita-asoiden keskittäminen	28
5.4 Rakenneuudistuksen vaikutukset Oulun käräjäoikeudessa	29
6 OULUN JA YLIVIESKA-RAAHEN KÄRÄJÄOIKEUKSIEN YHDISTYMINEN	33
6.1 Projektiorganisaatio	33
6.2 Uusi organisaatorakenne	35
6.3 Toimitilajärjestelyt	37
6.4 Siirtyvä henkilöstö ja vaikutukset henkilöstön määrään	38
6.5 Vaikutukset työ- ja toimintatapoihin sekä työtehtäviin	39
6.6 Vaikutukset asiamääriin ja käsittelyaikoihin	40
6.7 Henkilöstön asema	41
6.8 Yhdistymishankkeen tilanne marraskuussa 2018	43
6.9 Toimenpiteet yhdistymisen astuttua voimaan	44
6.10 Yhdistymiseen liittyvät haasteet ja suhtautuminen hankkeeseen	45
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	50
8 POHDINTA	54
LÄHTEET	58
LIITTEET	62

LYHENTEET

HE	hallituksen esitys
LaVM	lakivaliokunnan mietintö
OK	oikeudenkäymiskaari
OM	oikeusministeriö
OmA	oikeusministeriön asetus
PL	Suomen perustuslaki
PeVL	perustuslakivaliokunnan lausunto
TL	tuomioistuinlaki
VnA	valtioneuvoston asetus
vp	valtiopäivät
VirkamL	valtion virkamieslaki

1 JOHDANTO

Suomen tuomioistuinlaitos on syntynyt pitkän historiallisen kehityksen tuloksena ja sen rakenteisiin on tehty merkittäviä muutoksia viimeisten vuosikymmenten aikana. Muutokset ovat kohdistuneet niin hovioikeuksiin, hallinto-oikeuksiin kuin kärjäoikeuksiinkin. Paineita tuomioistuinlaitoksen kehittämiseksi ovat asettaneet vallitsevan valtiontaloudellisen tilanteen ja niukkenevien resurssien lisäksi muutokset tuomioistuinten toimintaympäristössä. Väestö- ja elinkeinorakenteen muuttuminen, kansainvälistyminen, oikeudellisen ympäristön monimutkaistuminen sekä tekniikan kehittyminen edellyttävät toimenpiteitä, joilla tuomioistuinten toimintakyky voidaan turvata myös tulevaisuudessa. (HE 270/2016 vp, 6.)

Kärjäoikeuksia voidaan pitää maamme merkittävimpinä tuomioistuimina, sillä niissä ratkaistaan suurin osa tuomioistuinasioista. Lisäksi valtaosa ratkaisuista jää pelkästään kärjäoikeuden päätöksen varaan. Kärjäoikeuksilla on tärkeä merkitys myös sen kannalta, millainen käsitys ihmisille muodostuu koko oikeuslaitoksesta. Koska kansalaiset asioivat tuomioistuimista eniten kärjäoikeuksissa, mielikuva oikeuslaitoksesta muodostuu usein pelkästään kärjäoikeuksista saatujen kokemusten perusteella. Kärjäoikeuksien mallikelpoinen toiminta on tärkeää, jotta kansalaisten luottamus tuomioistuihin säilyy. (Jokela 2016, 218.)

Kärjäoikeudet aloittivat toimintansa varsinaisesti vuonna 1993, kun raastuvanoikeudet ja kihlakunnanoikeudet yhtenäistettiin ja tilalle muodostettiin kärjäoikeudet koko maahan (Lappalainen 2012, 237). Kärjäoikeusverkostoon on tehty 1990-luvulta lähtien merkittäviä muutoksia, ja kärjäoikeuksien määrä on vähentynyt lähes sadasta yksiköstä nykyiseen 27:ään. Seuraava uudistus astuu voimaan vuoden 2019 alusta lukien, kun kärjäoikeuksien määrää vähennetään 20:een. (HE 270/2016 vp, 1, 5.)

1.1 Opinnäytetyön tausta ja tavoitteet

Opinnäytetyö käsittelee vuoden 2019 alusta voimaan astuvaa kärjäoikeusuudistusta, jonka myötä Oulun kärjäoikeus ja Ylivieska-Raahen kärjäoikeus yhdistyvät. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Oulun ja Ylivieska-Raahen kärjäoikeuksien yhdistymisen vaikutuksia Oulun kärjäoikeudessa organisatorisesta näkökulmasta. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, miten yhdistymiseen on

valmistauduttu ja millaisia konkreettisia toimenpiteitä sen eteen on tehty. Käräjäoikeusverkoston ja Oulun käräjäoikeuden kehityksen sekä vuoden 2019 rakenneuudistuksen merkityksen havainnollistamiseksi työssä käsitellään pääpiirteittäin myös aiempia uudistushankkeita vuosina 1993 ja 2010.

Idea opinnäytetyön aiheesta syntyi ammattiharjoittelussa Oulun käräjäoikeudessa kesällä 2018. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä, sillä käräjäoikeusverkoston rakenneuudistus liittyy keskeisesti kansalaisten perus- ja ihmisoikeuksiin. Uudistuksen tavoitteena on käräjäoikeuksia vahvistamalla mahdollistaa oikeusturvan toteutuminen myös tulevaisuudessa, kun tuomioistuimen toimintaympäristö muuttuu ja resurssit niukenevat.

Uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia myös yksikkötasolla tarkasteltuna. Yksikkökoot kasvavat ja tuomiopiirit laajenevat. Johtamisen ja hallinnon rooli korostuu, sillä tulevaisuudessa tulee pystyä johtamaan ja hallinnoimaan henkilöstöltään ja asiamääriltään entistäkin suurempia käräjäoikeuksia. Pidentyvät välimatkat aiheuttavat haasteita niin henkilöstön kuin kansalaistenkin näkökulmasta.

1.2 Tutkimusmenetelmät ja raportin rakenne

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto on kerätty loka- ja marraskuun 2018 aikana haastattelemalla Oulun käräjäoikeuden laamannia, hallintojohtajaa sekä rikososaston osastonjohtajaa, joka toimii yhdistymishankkeen paikallisena projektipäällikkönä. Tietoperustassa on hyödynnetty lakeja, hallituksen esityksiä sekä erilaisia mietintöjä ja lausuntoja. Lisäksi on hyödynnetty muita aiheeseen liittyviä julkaisuja ja artikkeleita sekä oikeuskirjallisuutta. Keskeisimpiä lähteitä ovat tuomioistuinlaki, hallituksen esitys laeiksi tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta sekä käräjäoikeusverkoston kehittämistä koskeva työryhmän mietintö.

Tutkimusaineisto on kerätty teemahaastatteluiden avulla. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa kysymysten aihepiirit ovat kaikille haastateltaville samat, eivätkä haastattelukysymykset noudata tarkoin määritettyä muotoa tai järjestystä. Keskeistä on yksityiskohtaisten kysymysten sijaan rakentaa haastattelu tutkimuksen kannalta olennaisten teemojen varaan. Teemahaastattelun avulla voidaan tutkia ihmisten omia tulkintoja ja heidän asioille antamiaan

merkityksiä. Menetelmän avulla haastattelu vapautuu tutkijan näkökulmasta, ja tutkittavan ääni saadaan paremmin kuuluviin. Haastattelun aikana sekä tutkija että tutkittava voivat tarkentaa teema-alueita kysymyksillä. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 48, 66.)

Yksilöhaastattelu toimii hyvin henkilön omakohtaisten kokemusten kartoittamisessa. Haastateltavat henkilöt voidaan valita tutkimukseen esimerkiksi heidän tutkittavaa asiaa koskevan asiantuntemuksen tai kokemuksen perusteella. Haastateltava voi kuulua myös risteyskohtaan, jossa hän kuulee asiaa koskevaa puhetta ja ihmisten käsityksiä asiasta. Näin voidaan tutkia erilaisia merkityksiä, jotka ovat muotoutuneet yhteisössä ja ihmisten välillä. (Vilka 2015, 78, 88.) Opinnäytetyön haastateltavat henkilöt ovat valikoituneet edellä kuvatuin perustein. Haastateltavilla henkilöillä on keskeinen asema organisaatiossa, minkä myötä he ovat keskeisessä roolissa myös yhdistymishankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa. Tämän vuoksi heillä on laajasti asiantuntemusta rakenneuudistukseen ja yhdistymiseen liittyen sekä näkemystä yhdistymisen vaikutuksista ja merkityksestä molemmissa yhdistyvissä organisaatioissa. Haastateltavat henkilöt ovat siten avainhenkilöitä opinnäytetyön kannalta.

Jokaisen haastateltavan kanssa on käyty läpi samoja teemoja, jotka käyvät ilmi opinnäytetyön lopussa olevasta liitteestä (*LIITE 1*). Haastatteluiden aikana on noussut esille erilaisia näkökulmia riippuen haastateltavan asiantuntemuksesta sekä siitä, mitä asioita kukin on halunnut nostaa esille. Laamannin haastattelussa ovat nousseet esiin kysymykset koskien laajemmin koko rakenneuudistusta ja sen vaikutuksia Oulun käräjäoikeudessa. Hallintojohtaja on kuvaillut yksityiskohtaisesti Oulun käräjäoikeuden organisaatiota, sen rakennetta sekä siihen kohdistuvia muutoksia. Paikallisen projektipäällikön haastattelun myötä opinnäytetyöhön on saatu kattavasti tietoa erityisesti yhdistymishankkeen käytännön toteutuksesta ja sen eri vaiheista. Lisäksi haastateltavat ovat tuoneet esille omia näkemyksiään rakenneuudistuksesta ja yhdistymishankkeesta sekä niiden merkityksestä niin organisaation kuin kansalaistenkin näkökulmasta.

Raportointi on toteutettu vetoketjumenetelmällä, jossa teoria ja empiirinen tutkimusaineisto esiintyvät vuorotellen. Raportissa kuvataan kronologisesti käräjäoikeusverkoston kehitystä aikavälillä 1993 – 2019. Vuosien 1993, 2010 ja 2019 uudistuksia käsitellään kutakin omassa luvussaan. Jokainen luku sisältää katsauksen Oulun käräjäoikeuden organisaatioon ja siihen kohdistuneisiin muutoksiin. Perusteellisemmin käsitellään kuitenkin vuoden 2019 rakenneuudistusta, joka on olennaisin opinnäytetyön aiheen kannalta. Oulun käräjäoikeuden ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden

yhdistymiseen liittyvää haastatteluaineistoa käsitellään pääluvussa kuusi. Muilta osin haastatteluaineistoa on sisällytetty Oulun käräjäoikeuden organisaatiota käsittelevään päälukuun neljä, vuoden 2010 käräjäoikeusuudistusta käsittelevän pääluvun kolme alalukuun 3.1 sekä vuoden 2019 rakenneuudistusta käsittelevän pääluvun viisi alalukuun 5.4.

2 ALIOIKEUSUUDISTUS 1993

Alioikeusverkosto koki 1.12.1993 merkittävän muutoksen, kun siihen asti yleisinä alioikeuksina toimineet raastuvanoikeudet ja kihlakunnanoikeudet lakkautettiin ja tilalle muodostettiin käräjäoikeudet koko maahan. Yhteiskunnallinen kehitys oli yhdenmukaistanut alioikeuksien tuomiopiirien asukas- ja elinkeinorakennetta, eikä kahden erilaisen alioikeuden säilyttämiselle nähty enää tarvetta. (Virolainen 1995, 404.) Koska kihlakunnanoikeudet ja vanhoissa kaupungeissa toimineet raastuvanoikeudet olivat syntyneet erilaisen historiallisen kehityksen tuloksena, ne erosivat toisistaan kokoonpanoiltaan, virkanimikkeiltään, henkilöstörakenteeltaan ja sisäiseltä organisaatioltaan (HE 252/1992 vp, 3).

2.1 Alioikeusuudistuksen eteneminen ja keskeisimmät vaikutukset

Alioikeusuudistus käynnistyi varsinaisesti vuonna 1987, jolloin säädettiin alioikeuksien yhtenäistämistä ja kokoonpanojen uudistamista koskevat lait oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta sekä lait koskien alioikeustuomareiden nimitysjärjestelmän uudistamista. Uudet lait astuivat voimaan vasta vuonna 1993, yhtä aikaa jäljempänä kuvatun riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyn uudistuksen voimaantulon kanssa. (Jokela 2016, 11.)

Uudistus jatkui vuonna 1991, jolloin säädettiin 12 uutta prosessilakia oikeudenkäyntimenettelyn uudistamiseksi. Riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyä haluttiin uudistaa suullisuus-, välittömyys-, ja keskittämisperiaatteiden mukaiseksi, minkä vuoksi oikeudenkäynti jaettiin valmisteluun ja pääkäsittelyyn. Nämä oikeudenkäyntimenettelyn ja oikeudenkäymiskaaren muutokset astuivat voimaan 1.12.1993. (Jokela 2016, 11; LaVM 9/1993 vp, 2.) Vuonna 1993 annettiin myös käräjäoikeuslaki ja käräjäoikeusasetus (Virolainen 1993, 374).

Erilaisilla organisaation, oikeudenkäyntimenettelyn ja kokoonpanojen muutoksilla haluttiin parantaa alioikeuksien toimintaedellytyksiä ja oikeudenkäytön tasoa sekä sen myötä kansalaisten oikeusturvaa (HE 28/1986 vp, 3). Tuomiopiiriuudistuksen tavoitteena oli toimivien tuomioistuinten aikaansaaminen muodostamalla entistä suurempia käräjäoikeusyksiköitä. Uudistuksen myötä 97 alioikeutta yhtenäistettiin 70:ksi käräjäoikeudeksi. (HE 252/1992 vp, 1.)

Uudistuksen myötä luovuttiin myös kärjäkuntajaotuksesta. Aiemmin kärjäkunta, johon kuului yksi tai useampi kunta, toimi kihlakunnanoikeuden tuomiopiirinä. Yhdestä tai useammasta kärjäkunnasta muodostui tuomiokunta, joka toimi tuomarin virka-alueena. Raastuvanoikeuden tuomiopiirin muodosti se kaupunki, jonka raastuvanoikeus se oli. (HE 28/1986 vp, 6 – 7.) Uudet kärjäoikeuksien tuomiopiirit muodostuivat yhdestä tai useammasta kunnasta, ja tuomiopiirit vastasivat aiempien tuomiokuntien alueita (HE 28/1986 vp, 28).

Eräänä suurimpana puutteena alioikeusjärjestelmässä oli kokoonpanovaihteluiden joustamattomuus. Asiat ratkaistiin täysilukuisessa kokoonpanossa riippumatta ratkaistavan asian vaikeusasteesta. Kihlakunnanoikeuksissa ratkaisut tehtiin yhden lainoppineen ja 5 – 7:n lautamiehen kokoonpanossa, ja raastuvanoikeuksissa kolmen tuomarin täysilukuisessa kokoonpanossa. (Virolainen 1993, 46.) Uudistuksen keskeisenä tavoitteena oli ottaa käyttöön uudet ratkaisukokoonpanot siten, että kokoonpano asian ratkaisua varten määräytyisi käsiteltävän asian laadun mukaisesti. Asiat voitiin jatkossa ratkaista yhden tuomarin kokoonpanossa, ellei asian laatu muuta vaatinut. Kokoonpanonmuutoksilla haluttiin kohdentaa kärjäoikeuksien voimavaroja tarkoituksenmukaisemmalla tavalla. (HE 28/1986 vp, 4.)

Uudistuksen myötä tuomareiden virkanimikkeet muuttuivat ja tuomarit nimitettiin uuden tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaisesti kärjätuomareiksi. Lautamiehet, jotka olivat aiemmin toimineet ainoastaan kihlakunnanoikeuksissa, tulivat kaikkiin kärjäoikeuksiin. Jotta lainoppineet saivat käytettyä ajan tehokkaammin lainkäyttöön, tiettyjä tehtäviä siirrettiin kansliahenkilökunnan hoidettavaksi. (HE 252/1992 vp, 1, 4; Oikeusministeriö 2003, viitattu 3.10.2018.) Tämän seurauksena tuomareiden määrä väheni, mutta kansliahenkilökunnan tarve kasvoi. Kärjäoikeuden itsenäisyyttä ja päällikkötuomarin asemaa vahvistettiin ja kärjäoikeudesta tehtiin päällikkövirasto. Kärjäoikeuden päälliköksi tuli laamanni. (LaVM 9/1993 vp, 2, 9.)

Vaikka alioikeuksien määrä uudistuksen myötä väheni, tuntuvampi vähentäminen olisi ollut järkevän oikeudenhoidon kannalta välttämätöntä (Virolainen 1995, 406). Seuraavan kerran kärjäoikeusverkostoa uudistettiin 2000-luvulla. Vuonna 2000 kärjäoikeuksien määrä oli 66 ja vuonna 2007 viitisenkymmentä. (HE 270/2016 vp, 5.)

2.2 Oulun käräjäoikeus vuonna 1993

Vuonna 1993 Oulun käräjäoikeus muodostettiin Oulun raastuvanoikeudesta, Oulujoen tuomiokunnasta ja Muhoksen tuomiokunnasta. Tuomiopiiriin kuului 23 kuntaa, joita olivat Oulu, Hailuoto, Haukipudas, Ii, Kempele, Kestilä, Kiiminki, Kuivaniemi, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulunsalo, Piippola, Pudasjärvi, Pulkkila, Pyhäntä, Rantsila, Temmes, Tyrnävä, Utajärvi, Vaala, Yli-Ii ja Ylikiiminki. Tuomiopiirin väestömäärä oli 209 642. Käräjäoikeuden pääistuntopaikkana oli Oulun oikeustalo ja muut istuntopaikat sijaitsivat Iissä, Muhoksella, Pudasjärvellä ja Pulkkilassa. (Mäkinen & Savela 2010, 237, 240.)

Oulun käräjäoikeudessa oli yhteensä 16 osastoa lainkäyttötoimintaa varten. Osastot 1 – 15 koostuivat kukin työparista, jonka muodostivat tuomari ja käräjäsihteeri. Laamanni toimi 1. osaston puheenjohtajana ja käsitteli riita- ja hakemusasioita. Riita- ja rikosasioita käsitelleiden osastojen 2 – 15 puheenjohtajina toimivat käräjätuomarit. Lisäksi osastot jaettiin kolmeen osastoryhmään. (Mäkinen & Savela 2010, 244 – 245.) Oulun käräjäoikeuteen kuului myös kiinteistökanslia, hallinto-osasto sekä haastemiesryhmä (Oulun käräjäoikeus 1993, II).

Vuoden 1993 työjärjestyksen mukaisesti Oulun käräjäoikeuden organisaatioon kuului laamanni, 14 käräjätuomaria, kuusi notaaria, haastemiesten esimies, viisi haastemiestä, viisi osastosihteeriä, 27 toimistosihteeriä, kolme toimistovirkailijaa, kaksi virastomestaria ja yksi vahtimestari. (Oulun käräjäoikeus 1993, I.)

3 VUODEN 2010 KÄRÄJÄOIKEUSUUDISTUS

Viimeisin käräjäoikeusuudistus toteutettiin vuoden 2010 alusta lähtien, kun käräjäoikeusverkostoa supistettiin ja käräjäoikeuksien määrää vähennettiin 51:stä yksiköstä nykyiseen 27:ään. Samalla kiinteistöjen kirjaamisasiat ja niitä käsitellyt henkilökunta siirrettiin Maanmittauslaitoksen palvelukseen. Uudistuksen taustalla vaikuttivat valtion organisaatioihin kohdistuneet entistä suuremmat tehokkuuden ja tuottavuuden vaatimukset sekä tuomioistuinlaitoksen toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset. (Oikeusministeriö 2007, 4 – 5.)

Keskeisenä tavoitteena oli yksikkökojoja kasvattamalla ja tasakokoisempia käräjäoikeusyksiköitä muodostamalla luoda paremmat edellytykset tuomioistuimen lainkäytön laadun parantamiselle. Tavoitteena oli lainkäytön painopisteen siirtäminen käräjäoikeuksille siten, ettei tarvetta muutoksenhauille toiseen asteeseen olisi. Lisäksi uudistuksella tavoiteltiin säästöjä hallinnon tehostamisen, päällekkäisten toimintojen poistamisen ja toimitilakustannusten vähentymisen myötä. (Oikeusministeriö 2007, 6; HE 270/2016 vp, 15.)

Vaikka käräjäoikeuksien koko oli aiempien toimenpiteiden seurauksena kasvanut, yksiköt olivat edelleen keskikooltaan pieniä. Suuremman yksikön uskottiin pystyvän vastaamaan paremmin käräjäoikeuksille asetettuihin vaatimuksiin. (Oikeusministeriö 2007, 8, 38.) Suuremmassa yksikössä henkilöstöllä on paremmat mahdollisuudet erikoistua ja kehittää ammattitaitoaan. Resurssit jakautuvat tasaisemmin, eivätkä yksiköt ole yhtä haavoittuvaisia henkilöstön sairaustapauksissa tai poikkeuksellisen laajan asian tullessa käsiteltäväksi. Asiat ruuhkautuvat vähemmän ja niiden käsittely toteutuu viivytyksettä ja yhdenvertaisesti ympäri Suomen. Suurempien yksiköiden muodostamista perusteltiin myös henkilökohtaisen asiointitarpeen vähenemisellä. Koska tarve asioida henkilökohtaisesti oli vähentynyt sähköisen asioinnin kehittymisen myötä, tuomiopiirien laajentumisen seurauksena pidentyneiden välimatkojen ei ajateltu olevan ongelmallista oikeuden saatavuuden kannalta. (Oikeusministeriö 2007, 5 – 7; HE 270/2016 vp, 15.)

Oikeusministeriön asettaman työryhmän tehtävänä oli laatia suunnitelma käräjäoikeusverkoston kehittämiseksi. Työryhmän tuli tehdä maakuntapohjainen ehdotus käräjäoikeuksien uusiksi tuomiopiireiksi ja toimipaikoiksi siten, että jokaiseen maakuntaan tulisi 1 – 3 käräjäoikeutta ja kunkin käräjäoikeuden väestön vähimmäismäärä olisi noin 100 000 asukasta. Vuonna 2007 yli puolet käräjäoikeuksista oli vielä alle 100 000 asukkaan käräjäoikeuksia. (Oikeusministeriö 2007, 1, 2, 3, 8.)

Vuonna 2008 valtioneuvosto antoi käräjäoikeuksien tuomiopiirejä koskevan asetuksen (410/2008), ja vuoden 2010 tammikuussa 51 käräjäoikeutta yhdistettiin 27:ksi käräjäoikeudeksi alla esitetyn kartan (KUVIO 1) mukaisesti. Yksikkökoot kasvoivat ja tuomiopiirien maantieteelliset alueet laajenivat merkittävästi. Käräjäoikeuksien nimet muuttuivat, ja tuomiopiirien rajat muodostettiin pääasiassa maakuntarajojen mukaisiksi. (HE 227/2009 vp, 5.)

KUVIO 1. Käräjäoikeuksien tuomiopiirit, kansliat ja istuntopaikat 1.1.2010 lähtien (HE 270/2016 vp, liite 4).

Käräjäoikeudella voi olla hallinnollisen kanslian eli päätoimipaikan lisäksi myös muita kanslioita tai istuntopaikkoja (TL 2:4 §). Hallinnollisessa kansliassa työskentelee tuomareita, muuta henkilöstöä ja tavanomaisesti laamanni. Istuntopaikoilla ei pääsääntöisesti työskentele lainkaan henkilöstöä. (HE 270/2016 vp, 9.) Uudistuksen myötä käräjäoikeuksien toimintoja keskitettiin samoihin toimitiloihin ja samalla käynnistettiin uusia tilahankkeita (Oikeusministeriö 2013a, 3). Vaikka tavoitteena oli keskittää kaikki toiminnot yhteen toimipisteeseen, säilytettiin lisäalassa, Kotkassa, Lohjalla, Raahessa ja Sodankylässä hallinnollisen kanslian lisäksi myös muu kanslia. Imatralla ja Varkaudessa säilytettiin kansliat toimitilaratkaisujen vuoksi siirtymäkauden ajan. Sivukanslioiden säilyttämistä perusteltiin kielellisiin oikeuksiin tai asiamääriin liittyvillä syillä. Kuusamossa ja Savonlinnassa säilytettiin kokeilukanslia istunto- ja asiamäärien seuraamisen vuoksi. (HE 270/2016 vp, 9.)

Vuonna 2018 käräjäoikeuksia ovat edelleen vuonna 2010 muodostetut ja sivulla 15 esitetystä kartasta (*KUVIO 1*) ilmenevät Ahvenanmaan, Espoon, Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Helsingin, Hyvinkään, Itä-Uudenmaan, Kainuun, Kanta-Hämeen, Kemi-Tornion, Keski-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan, Tuusulan, Vantaan, Varsinais-Suomen ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeudet (TL 2:3 §). Käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluu yksi tai useampi kunta, ja tuomiopiireistä säädetään valtioneuvoston asetuksella (TL 2:5 §). Edellä mainittujen 27:n hallinnollisen kanslian lisäksi muita kanslioita on yhdeksän. Ne sijaitsevat pääasiassa paikkakunnilla, joista käräjäoikeus on aiemmin lakkautettu. Erillisiä istuntopaikkoja, joiden yhteydessä ei ole kansliaa, on 21. Toimipaikat sijaitsevat yhteensä 57:llä paikkakunnalla. (HE 270/2016 vp, 9.)

3.1 Uudistuksen vaikutukset Oulun käräjäoikeudessa

Oulun käräjäoikeus muodostui uudistuksen jälkeen Oulun käräjäoikeuden tuomiopiiristä lukuun ottamatta Kestilän, Piippolan, Pyhännän ja Rantsilan kuntaa sekä Kuusamon käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvista Kuusamon ja Taivalkosken kunnista (HE 227/2009, 5). Oulun käräjäoikeuden ja Kuusamon käräjäoikeuden yhdistyessä Kuusamon kanslia muodostettiin omaksi osastokseen Oulun käräjäoikeuden yhteyteen. Reilun vuoden kuluttua uudistuksesta osasto jouduttiin ajamaan alas järjestelyn toimimattomuuden vuoksi. Käsiteltäviä asioita jouduttiin siirtämään Kuusamoon sihteerien ja tuomareiden työmäärien tasaamiseksi. Lopulta Kuusamon osasto lakkautettiin ja yhdistettiin Oulun käräjäoikeuden organisaatioon. Henkilöstö sijoitettiin olemassa oleville osastoille. (Lehtelä 2018.)

Hallintojohtajan mukaan vuoden 2010 uudistuksessa merkittävänä muutoksena oli Kuusamon käräjäoikeuden ja Oulun käräjäoikeuden yhdistymisen lisäksi kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirtyminen Maanmittauslaitokselle. Oulun käräjäoikeudessa oli pohdittava, paljonko henkilöstöä siirretään. Oulusta siirtyi kymmenen ja Kuusamosta kolme henkilöä Maanmittauslaitoksen palvelukseen. Kuusamon käräjäoikeus oli jo lähtökohtaisesti pieni, ja kanslia pieneni entisestään henkilöstön vapaaehtoisen siirtymisen seurauksena. Esimerkiksi molemmat haastemiehet halusivat virkapaikkansa siirrettäväksi Ouluun. (Lehtelä 2018.)

Hallintojohtajan mukaan vuoden 2010 uudistuksen yhteydessä oli havaittavissa jonkin verran muutostavastarintaa. Tavoitteena oli pyrkiä siihen, että uudistus koettaisiin kuitenkin lopulta myönteisenä. Hallintojohtaja arvioi, että uudistuksen vaikutuksiin sopeuduttiin ajan kuluessa hyvin. (Lehtelä 2018.)

3.2 Kokemukset rakenneuudistushankkeesta

Kokemukset vuoden 2010 hankkeesta ovat olleet positiivisia ja tavoitteet on pääasiassa saavutettu. Toimintojen keskittämisen on koettu helpottaneen tuomioistuinten tulosoajasta sekä edesauttaneen resurssien parempaa kohdentamista. Myös erityisosaamisen syventämisen ja ammattitaidon kehittämisen edellytysten on arvioitu parantuneen. (Oikeusministeriö 2013b, 24 – 25.) Samoin kiellessen oikeuksien toteutuminen on onnistuttu turvaamaan (HE 270/2016 vp, 16).

Vuoden 2010 rakenneuudistuksesta tehtiin vuonna 2013 suppea arviointiraportti, jossa arvioitiin hankkeen onnistumista muutamassa käräjäoikeudessa. Raportin mukaan tuomioistuinpalveluiden maantieteellinen saatavuus ei ole merkittävästi heikentynyt, sillä asiointitarve käräjäoikeuksissa on vähentynyt sähköisen asioinnin lisääntymisen myötä. Henkilökohtainen asiointi laski myös kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirtämisen seurauksena peräti 70%. (Oikeusministeriö 2013a, 17.) Tutkimuksen kohteena olleissa käräjäoikeuksissa toiminta oli tehostunut merkittävästi. Koska tutkimus tarkasteli vain muutamaa käräjäoikeutta, tulokset eivät ole suoraan yleistettävissä kaikkiin käräjäoikeuksiin. Tilastojen valossa vaikuttaa kuitenkin siltä, että tuottavuus ja tuloksellisuus olisivat kasvaneet kaikissa käräjäoikeuksissa. Lisäksi uudistuksen myötä on säästetty erityisesti henkilöstö- ja toimitilakustannuksissa. (Oikeusministeriö 2015b, 28.)

Rakenneuudistusta valmistellut työryhmä nosti esille mietinnössään, että yksikkökoon suurentaminen tulisi asettamaan entistä suuremmat vaatimukset käräjäoikeuksien johtamiselle ja organisoinnille (Oikeusministeriö 2007, 39). Etenkin sivukanslioiden johtaminen on koettu paikoittain haasteellisenä, minkä vuoksi tulevaisuudessa täytyy kiinnittää erityistä huomiota johtamiseen ja henkilöstön tukemiseen muutostilanteessa (HE 270/2016 vp, 15).

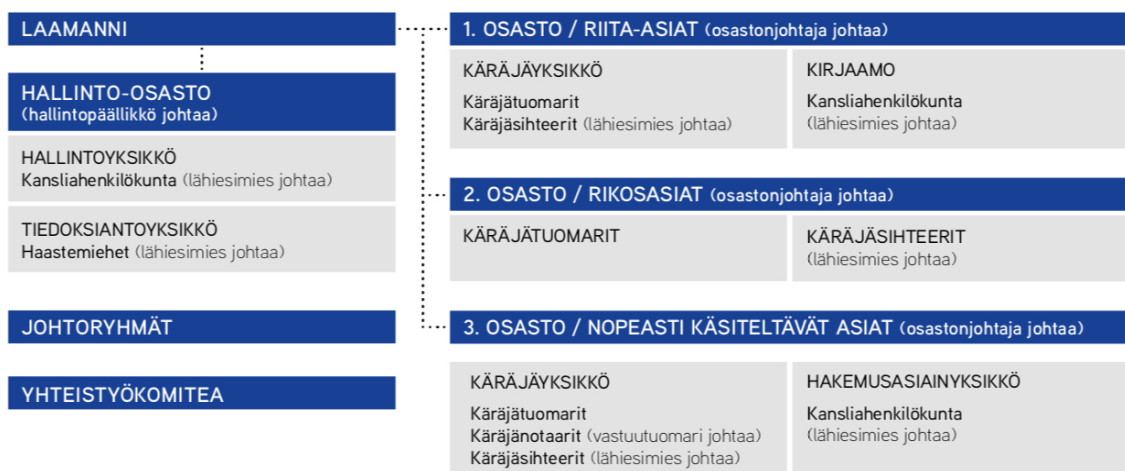
Vaikka käräjäoikeusverkostoa on uudistettu, on osa yksiköistä jäänyt väestöpohjaltaan tai asiakasmääriltään verrattain pieniksi. Lisäksi yksiköiden välillä on havaittu eroja tuloksellisuudessa ja tuottavuudessa. Erot toiminnan tehokkuudessa vaikuttavat käsittelyaikoihin, mikä heikentää kansalaisten alueellista yhdenvertaisuutta. (HE 270/2016 vp, 15 – 16.)

4 OULUN KÄRÄJÄOIKEUDEN ORGANISAATIO VUONNA 2018

Oulun käräjäoikeus on Rovaniemen hovioikeuspiiriin kuuluva yleinen alioikeus, joka ratkaisee ensimmäisenä oikeusasteena riita-, rikos- ja hakemusasioita sekä muita sille laissa säädettyjä asioita (TL 2:1 §; VnA hovioikeuksien sijaintipaikoista ja tuomiopiireistä 864/2016). Kansliat sijaitsevat Oulussa ja Kuusamossa ja istuntopaikat Oulussa, Kuusamossa sekä Pudasjärvellä (OmA käräjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista 81/2017).

Oulun käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluu 13 kuntaa, joita ovat Hailuoto, Ii, Kempele, Kuusamo, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Pudasjärvi, Taivalkoski, Tyrnävä, Utajärvi ja Vaala (VnA käräjäoikeuksien tuomiopiireistä 1053/2014). Tuomiopiiri on laajempi maa- ja merioikeusasioissa. Yrityssaneerausasioissa tuomiopiiri käsittää Oulun, Kainuun ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeuksien tuomiopiirin ja ulosottovalitusasioissa Kainuun, Oulun seudun ja Raahen seudun ulosottovirastojen toimialueet. Väestön määrä tuomiopiirin kuntien alueella oli vuoden 2017 lopussa 291 517 henkilöä. (Oulun käräjäoikeus 2017b, 12.)

Tuomioistuinlain 8 luvun 4 §:n mukaan käräjäoikeus voidaan jakaa osastoihin, joista määrätään päällikkötuomarin vahvistamassa työjärjestyksessä. Oulun käräjäoikeus on jaettu kolmeen lainkäyttöosastoon ja hallinto-osastoon alla esitetyn organisaatiokaavion (KUVIO 2) mukaisesti. Organisaatiokaavio on vuodelta 2017, mutta vastaa Oulun käräjäoikeuden organisaatorakennetta myös vuonna 2018. (Oulun käräjäoikeus 2017a, 3 §; Lehtelä 2018.)

KUVIO 2. Oulun käräjäoikeuden organisaatorakenne vuonna 2018 (Oulun käräjäoikeus 2017b, 10).

Oulun kärjäoikeus on luonteeltaan linjaorganisaatio (Savela 2018). Kärjäoikeuden 1. osastolla käsitellään laajoja riita-asioita, maa-oikeusasioita ja hakemusasioita. Kärjäyksikkö vastaa tuomareiden ja kärjäsihteereiden käsiteltävien asioiden ratkaisemista ja kärjäsihteeripalveluista. Osastolla toimiva kirjaamo vastaa saapuvien asioiden kirjaamisesta ja jakamisesta, virastopostista, arkistotoimesta, laskutuksesta sekä Oulun kanslian asiakaspalvelusta. Kärjäoikeuden 2. osastolla käsitellään rikosasioita sekä muita sille erikseen määrättyjä asioita. (Oulun kärjäoikeus 2017a, 4§.)

Oulun kärjäoikeuteen perustettiin 1.4.2013 kolmas lainkäyttöosasto, jonka vastuulle tulivat nopeasti käsiteltävät asiat. Osasto perustettiin, koska kärjäoikeudella oli tarve nopeuttaa lukumäärältään suurten asiaryhmien käsittelyä. (Lehtelä 2018.) Nopeasti käsiteltävien asioiden osastolla eli 3.osastolla käsitellään pakkokeinoasioita, hakemus- ja riita-asioita, rikosasioita sekä muita mahdollisia asioita. Osaston kärjäyksikkö vastaa myös tuomioistuinharjoittelusta. Hakemusasiainyksikkö, joka koostuu Oulun ja Kuusamon tiimeistä, käsittelee riidattomia velkomusasioita ja hakemusasioita sekä huolehtii Kuusamon kanslian asiakaspalvelusta. (Oulun kärjäoikeus 2017a, 4 §; Oulun kärjäoikeus 2017b, 10.)

Hallinto-osasto koostuu hallintoyksiköstä ja tiedoksiantoyksiköstä. Hallintoyksikkö vastaa henkilöstö-, talous- ja yleishallinnosta. Hallintoyksikön tehtävänä on huolehtia muun muassa hankinnoista, informaationsivustoista ja muusta sisäisestä viestinnästä, kirjastotoimesta, lautamieshallinnosta, postituksesta ja muista sille erikseen osoitetuista tehtävistä. Tiedoksiantoyksikössä haastemiehet vastaavat tiedoksiantotoiminnasta ja Oulun oikeustalon kärjäpäivystyksestä. Tuomareiden sihteeripalveluista kaikilla osastoilla vastaavat kärjäsihteerit. (Oulun kärjäoikeus 2017a, 4§; Oulun kärjäoikeus 2017b, 10.)

Oulun kärjäoikeudessa on vuonna 2018 yhteensä 88 vakinaista virkaa, useita määräaikaista virkasuhteita sekä harjoittelijoita. Tuomareiden viroista kaksi on määräaikaista. Tuomioistuinharjoittelun suorittaa kahdeksan kärjänotaaria. Henkilöstöä on palvelussuhteessa yhteensä noin 100 henkilöä. Hallintojohtajan näkemyksen mukaan Oulun kärjäoikeus on aina ollut alimitoitettu resursien suhteen. Resursseihin on saatu helpotusta tilanteissa, joissa käsiteltäväksi on tullut poikkeuksellinen tai erityisen laaja ja haastava asia. Tällä tavoin on saatu turvattua, ettei tavanomaisten asioiden käsittely ruuhkaantuisi. (Lehtelä 2018.)

Oulun käräjäoikeuden laamanni kuvailee Oulun käräjäoikeutta organisaationa, jossa erikoistuminen näkyy vahvasti. Tuomareiden erikoistumisen myötä myös muu henkilökunta on erikoistunutta. Vastuualueet ovat selkeät sekä esimiesten että muun henkilöstön osalta. Tuomareiden erikoistumista on kehitetty vuodesta 1998 lähtien ja se on viety viimeisten parinkymmenen vuoden aikana hyvin pitkälle. Laamannin näkemyksen mukaan erikoistuminen on Oulun käräjäoikeudessa kehittynyt mahdollisesti pisimmälle koko maassa. Johtamisjärjestelmää on kehitetty viimeisten parinkymmenen vuoden aikana siten, että Oulun käräjäoikeuteen on tullut selkeä osastojako. Lähesimpien rooleja on selkeytetty ja Oulun käräjäoikeudesta on kehittynyt hiljalleen tulosvastuullinen organisaatio. (Savela 2018.)

Hallintojohtaja kuvailee Oulun käräjäoikeutta organisaationa, jossa on aina oltu aktiivisesti mukana muutoksissa, ja jossa toimintaa on lähdetty tehostamaan aina, kun tarvetta tehostamiselle on ilmennyt. Oulun käräjäoikeuden kehityksen osalta hallintojohtaja nostaa merkityksellisenä esiin vuoden 2006, jolloin osastot muuttuivat ja kirjallinen menettely tuli rikosasioiden käsittelyyn. Osastoja muutettiin siten, että toiminnassa ollut insolvenssiasioiden osasto lakkautettiin. Kirjallisen menettelyn tulo rikosasioiden käsittelyyn muutti toimintatapoja. Käsittelyä yksinkertaistettiin ja muun muassa rattijuopumukset käsiteltiin pääsääntöisesti kirjallisessa menettelyssä. Samana vuonna astui voimaan myös laki tuomioistuinsovittelusta, mutta sovittelutoiminta yleistyi vasta myöhemmin. (Lehtelä 2018.)

5 VUODEN 2019 KÄRÄJÄOIKEUSUUDISTUS

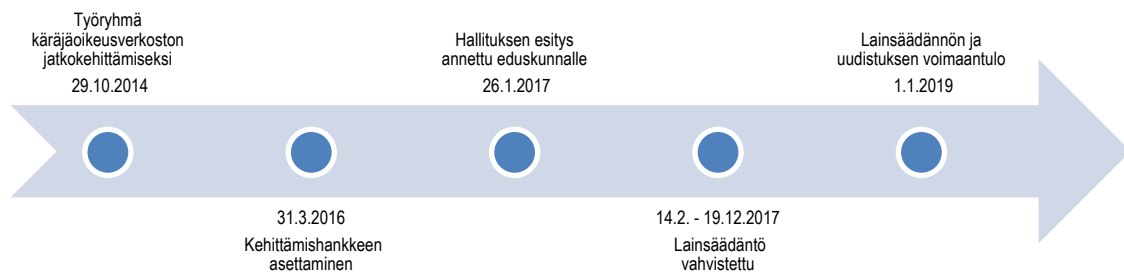
Vuoden 2019 alussa voimaan astuvan käräjäoikeusverkoston rakenneuudistuksen myötä käräjäoikeusverkosto supistuu entisestään, kun käräjäoikeuksien määrää vähennetään nykyisestä 27:stä yksiköstä 20:een. Uudistus on oikeusministeriön vuosille 2013 – 2025 asettamaan oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan kuuluva hanke, jonka tavoitteena on turvata lainkäytön laatu ja oikeusturvan saatavuus tiukkojen taloudellisten reunaehtojen vallitessa. Uudistuksella vastataan lisäksi merkittäviin oikeushallintoon kohdistuviin säästötavoitteisiin ja menopaineisiin. (Oikeusministeriö 2015a, 29; Oikeusministeriö 2016, 1.)

Käräjäoikeuksia yhdistämällä ja toimipisteitä lakkauttamalla muodostetaan hallinnollisesti suurempia yksiköitä, joissa voimavarat ja resurssit jakautuvat tasaisemmin, ja joissa henkilöstöllä on paremmat mahdollisuudet erikoistua ja kehittää ammattitaitoaan. Tavoitteena on muodostaa tuomiopiirin väestömäärän osalta tasakokoisempia käräjäoikeuksia, jotta asiamäärät jakautuisivat tasaisemmin yksiköiden välillä. Lisäksi tuomareiden erityisosaamista voidaan hyödyntää maantieteellisesti laajemmalla alueella. Tällä tavoin käräjäoikeudet pystyvät vastaamaan paremmin tavoitteisiin oikeusturvan toteutumisesta ja lainkäytön laadun turvaamisesta. (Oikeusministeriö 2015b, 6, 67, 68.)

Käräjäoikeuksien yhdistämisen lisäksi rakenneuudistuksen myötä eräitä erityisasiaryhmiä keskitetään käsiteltäväksi harvempiin käräjäoikeuksiin. Näitä ovat merioikeus-, ryhmäkanne-, yrityssaneeraus-, ulosottovalitus- ja sotilasoikeudenkäyntiasiat. (HE 270/2016 vp, 26 – 28.) Rakenneuudistukseen liittyy keskeisesti myös muita oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan sisältyviä hankkeita, kuten summaaristen riita-asioiden keskittämistä koskeva hanke (HE 270/2016 vp, 6).

Käräjäoikeusverkoston kehittäminen käynnistyi vuonna 2014, jolloin asetettiin työryhmä käräjäoikeusverkoston jatkokehittämiseksi. Työryhmä laati käräjäoikeusverkoston kehittämistä koskevan ehdotuksen, joka annettiin oikeusministeriölle vuonna 2015. (Oikeusministeriö 2015b, 3.) Vuonna 2016 oikeusministeriö asetti hankkeen, jonka tehtävänä oli valmistella ja toimeenpanna vuoden 2019 alusta voimaan astuva käräjäoikeusverkoston rakenneuudistus (Oikeusministeriö 2016, 1).

Vuonna 2017 astui voimaan uusi, kaikkia tuomioistuimia koskemaan säädetty tuomioistuinlaki. Tuomioistuinlaki, joka sisälsi yleiset säännökset tuomioistuimista ja tuomareista, kumosi kärjäoikeuslain. (HE 7/2016 vp, 1.) Vuoden 2017 alussa annettiin hallituksen esitys tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Saman vuoden lopussa tasavallan presidentti vahvisti lakimuutokset sekä asetukset koskien muodostettavia tuomiopiirejä ja istuntopaikkoja. (Oikeusministeriö 2017c, 1.) Seuraava aikajana (KUVIO 3) havainnollistaa, miten kärjäoikeusverkoston rakenneuudistus on edennyt vaiheittain vuodesta 2014 lähtien.

KUVIO 3. Kärjäoikeusverkoston rakenneuudistuksen eteneminen vaiheittain vuodesta 2014 lähtien.

Työryhmä ehdotti alkuperäisessä suunnitelmassaan kärjäoikeuksien määräksi 14 tai 17 kärjäoikeutta (Oikeusministeriö 2015b, 6). Hanke päädyttiin toteuttamaan oikeus- ja työministeri Lindströmin linjauksen mukaisesti muodostamalla 20 kärjäoikeutta vuoden 2019 alusta lähtien. Linjaus perustuu työryhmän mietinnöstä saatuun lausuntopalautteeseen sekä oikeusministeriössä virkautyönä tehtyyn valmisteluun. Se eroaa työryhmän ehdottomasta mallista siten, että Etelä-Karjalan, Kainuun ja Kanta-Hämeen kärjäoikeudet säilyvät itsenäisinä ja istuntopaikkoja jätetään alkuperäisen suunnitelman lisäksi kolmelle paikkakunnalle. Toimipaikkoja säilytetään alun perin ehdotetun 33:n sijaan 36. (HE 270/2016 vp, 20.)

5.1 Tuomiopiirit ja toimipaikat

Kärjäoikeusverkostosta on tarkoitus luoda maantieteellisesti riittävän kattava siten, että se turvaa oikeudenhoidon tasavertaisen saatavuuden koko maassa. Työryhmä on kärjäoikeusverkostoa suunnitellessaan kiinnittänyt huomiota maantieteellisiin etäisyyksiin, väestön painopistealueisiin

sekä henkilökohtaisen asiointitarpeen vähenemiseen sähköisen asioinnin lisääntymisen myötä. Lisäksi huomioon on otettu tarve varustaa kaikki toimipisteet tulevaisuudessa AIPA- ja videotekniikalla sekä riittävillä turvalaitteilla. (Oikeusministeriö 2015b, 6.)

Käräjäoikeudet ja niiden toimipisteet keskitetään maan suurimpiin väestökeskittymiin, joissa tarve palveluille on suurin. Tämä tarkoittaa käytännössä eteläisen Suomen suurimpia kaupunkeja. (HE 270/2016 vp, 23, 25.) Käräjäoikeudet sijaitsevat 1.1.2019 lukien Espoossa, Helsingissä, Hämeenlinnassa, Joensuussa, Jyväskylässä, Kajaanissa, Kouvolassa, Kuopiossa, Lahdessa, Lappeenrannassa, Maarianhaminassa, Mikkelissä, Oulussa, Porissa, Rovaniemellä, Seinäjoella, Tampereella, Turussa, Vaasassa ja Vantaalla. (Oikeusministeriö 2017a, viitattu 1.10.2018; OmA käräjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista 1031/2017.)

Tarkoituksena on yhdistää pienimpiä käräjäoikeuksia ja keskittää toiminnot yhteen toimipisteeseen, ellei toimipisteen säilyttäminen ole välttämätöntä esimerkiksi välimatkojen tai kielellisten oikeuksien toteutumisen vuoksi. Uudistuksen myötä Espoon ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudet yhdistyvät Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudeksi, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan käräjäoikeudet Pohjanmaan käräjäoikeudeksi, Oulun ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeudet Oulun käräjäoikeudeksi sekä Kemi-Tornion ja Lapin käräjäoikeudet Lapin käräjäoikeudeksi. Tuusulan, Vantaan ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeudet sekä Hyvinkään käräjäoikeuden tuomiopiirin eteläisistä kunnista Hyvinkää ja Nurmijärvi yhdistyvät Itä-Uudenmaan käräjäoikeudeksi. Hyvinkään käräjäoikeuden tuomiopiirin pohjoisista kunnista Hausjärvi, Loppi ja Riihimäki yhdistyvät Kanta-Hämeen käräjäoikeuteen muodostaen Kanta-Hämeen käräjäoikeuden. (HE 270/2016 vp, 22 – 23.)

Käräjäoikeuksia ovat 1.1.2019 lukien Ahvenanmaan, Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Helsingin, Itä-Uudenmaan, Kainuun, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet. Käräjäoikeuksien 20:en hallinnollisen kanslian lisäksi neljälle paikkakunnalle jää muita kanslioita. Nämä paikkakunnat ovat Hyvinkää, Kemi, Kokkola ja Ylivieska. Lisäksi erillisiä istuntopaikkoja jää 12 paikkakunnalle, joita ovat Inari (Ivalo), Kauhava, Kittilä, Kuusamo, Nurmes, Porvoo, Raasepori, Rauma, Salo, Savonlinna, Sodankylä ja Utsjoki. (HE 270/2016 vp, 20, 22; Oikeusministeriö 2017a, viitattu 1.10.2018.)

Käräjäoikeus tai kanslia lakkaa yhteensä 12 paikkakunnalta asiamääriin, asiakasmääriin, välimatkoihin tai kulkuyhteyksiin liittyvin perustein. Etelä-Suomen hyviin kulkuyhteyksiin ja lyhyisiin välimatkoihin perustuen hallinnollisista kanslioista lakkautetaan Järvenpään, Porvoon ja Raaseporin kansliat. Muista kanslioista lakkaavat vuoden 2010 uudistuksessa säilytetyt Iisalmen, Kotkan, Lohjan, Raahen ja Sodankylän kansliat sekä siirtymäkauden ajaksi toimintaan jätetyt Imatran, Kuusamon, Savonlinnan ja Varkauden kansliat. Näiden lakkauttaminen perustuu käsiteltävien asioiden tai asiakaskäyntien vähäisyyteen, kun otetaan huomioon palveluverkoston kokonaisuus. (HE 270/2016 vp, 24.)

Istuntopaikoista 14 lakkautetaan perustuen niiden vähäiseen käyttöön ja tilojen puutteelliseen turvallisuuteen. Tiloihin jouduttaisiin lisäksi tekemään teknisen varustelun osalta suuria investointeja, mikä ei olisi tarkoituksenmukaista niiden vähäisen käytön vuoksi. Paikkakunnat, joilta istuntopaikka lakkaa, ovat Alajärvi, Alavus, Kauhajoki, Kemijärvi, Kemiönsaari, Kirkkonummi, Kristiinankaupunki, Kuhmo, Pieksämäki, Pietarsaari, Pudasjärvi, Suomussalmi, Tornio ja Uusikaupunki. (HE 270/2016 vp, 25.)

Uudet tuomiopiirit muodostetaan yhdistyvien käräjäoikeuksien tuomiopiireistä siten, että ne noudattavat aiempaa täsmällisemmin maakuntarajoja seuraavalla sivulla esitetyn kartan (KUVIO 4) mukaisesti. Käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluu jatkossa yksi tai useampi maakunta, tai maakunnassa voi olla useampi käräjäoikeus. Maakuntajaosta poiketaan ainoastaan kielellisistä tai maantieteellisistä syistä. Lisäksi tuomiopiirit vastaavat muiden viranomaisten, kuten syyttäjän ja poliisin, toimialueita. (HE 270/2016 vp, 19, 23, 25.)

Etelä-Suomessa tuomiopiirijako toteutetaan noudattaen Uudenmaan ja Kanta-Hämeen maakuntien välistä aluejakoa. Tuusulan, Vantaan ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeudet sekä Hyvinkään eteläiset kunnat muodostavat yhdistyessään Uudenmaan maakunnan itäisen osan käräjäoikeuden. Hyvinkään pohjoisten kuntien ja Kanta-Hämeen käräjäoikeuden yhdistymisen myötä muodostuva tuomiopiiri käsittää koko Kanta-Hämeen maakunnan. Kymenlaakson maakuntaan kuuluva Pyhtään kunta säilyy kielellisistä syistä edelleen Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden tuomiopiirissä, ja Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiiriin ei tehdä muutoksia. Pohjoisemmassa Suomessa maakuntarajoja noudatetaan jatkossa entistä enemmän, kun Kemi-Tornion ja Lapin käräjäoikeudet, Ylivieska-Raahen ja Oulun käräjäoikeudet sekä Keski- Pohjanmaan ja Pohjanmaan käräjäoikeudet yhdistyvät. (HE 270/2016 vp, 23.)

Seuraava kartta (KUVIO 4) havainnollistaa, miten uudet tuomiopiirit muodostetaan maakuntarajojen mukaisiksi. Kartasta käyvät ilmi myös käräjäoikeuksien kansliat ja istuntopaikat 1.1.2019 lukien. (HE 270/2016 vp, 19.)

Käräjäoikeuksien
tuomiopiirit (20)

Kansliat (K)
ja
istuntopaikat (ip)

KUVIO 4. Käräjäoikeuksien tuomiopiirit, istuntopaikat ja kansliat 1.1.2019 lähtien (HE 270/2016 vp, liite 5).

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan arvioinut, että käräjäoikeusverkosto säilyy uudistuksen myötä riittävän kattavana perustuslain 21 §:n mukaisen oikeusturvan kannalta. Vaikka matka ensimmäiseen oikeusasteeseen pidentyy, sähköistä asiointia ja etäyhteyksiä voidaan hyödyntää.

Tämä vähentää välimatkojen aiheuttamaa haittaa, eikä uudistus siten vaaranna kansalaisten oikeutta saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaisessa tuomioistuimessa, eikä oikeutta saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen käsiteltäväksi. (PL 21 §; PeVL 12/2017 vp, 2.)

Lakivaliokunta katsoo, että uudistus on välttämätön käräjäoikeuksien toimintakyvyn ja toiminnan laadun turvaamiseksi. Koska taloudelliset reunaehdot ovat tiukentuneet, käräjäoikeusverkostoa ei pystytä nykyisessä laajuudessaan ylläpitämään eikä varustamaan tekniikalla, joka olisi tarpeen sähköisen asioinnin ja työskentelyn mahdollistamiseksi. Sama koskee turvallisuusjärjestelyitä. (LaVM 11/2017 vp, 4.)

5.2 Erityisasiaryhmien keskittäminen

Osana rakenneuudistusta merioikeus-, ryhmäkanne-, yrityssaneeraus-, ulosottovalitus- ja sotilasoikeudenkäyntiasiat keskitetään käsiteltäväksi harvempiin käräjäoikeuksiin. Merioikeusasioiden käsittely on nykyisten kuuden käräjäoikeuden sijaan tarkoitus keskittää Helsinkiin ja Ahvenanmaalle. Tämä perustuu asioiden vähäisyyteen ja niissä tarvittavaan erityisasiantuntijuuteen. Oulun, Etelä-Savon, Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet eivät käsittele jatkossa enää merioikeusasioita. Samat neljä käräjäoikeutta eivät käsittele myöskään ryhmäkanneasioita, vaan ne keskitetään samoin perustein Helsingin käräjäoikeuteen. (HE 270/2016 vp, 26.)

Yrityssaneerausasioita ja ulosottovalituksia käsittelee jatkossa yhdeksän käräjäoikeutta nykyisen 14:n sijaan. Tuomiopiirit on määritelty siten, että yhteen hovioikeuspiiriin kuuluu jatkossa yksi tai useampi ulosottovalitus- ja yrityssaneerausasioissa toimivaltainen käräjäoikeus. Ulosottoasioita käsittelevät käräjäoikeudet, joiden alueella on ulosottoviraston päätoimipaikka ja erikoisperintäyksikön keskuspaikka. Näitä ovat Helsingin, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet. Edellä mainittujen käräjäoikeuksien lisäksi Ahvenanmaan käräjäoikeus sekä suurten asiämäärien vuoksi Länsi-Uudenmaan ja Päijät-Hämeen käräjäoikeudet ovat toimivaltaisia ulosottovalituksia koskevissa asioissa. Ulosottovalituksia käsittelevät käräjäoikeudet käsittelevät myös yrityssaneerausasioita. Näiden asiaryhmien käsittely lakkaa Etelä-Karjalan, Keski-Suomen, Lapin ja Satakunnan käräjäoikeuksista. Yrityssaneerausasioita ei käsitellä enää Pohjois-Karjalan käräjäoikeudessa, eikä ulosottovalituksia yhdistetyssä Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa. (HE 270/2016 vp, 27 – 28.)

Sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelee nykyisin 15 käräjäoikeutta, ja niiden määrä vähenee uudistuksen myötä kahdeksaan. Sotilasoikeudenkäyntiasioissa toimivaltainen käräjäoikeus on se, joka sijaitsee lähimpänä varusmiesten palveluspaikan joukko-osastoa. Koska joukko-osastojen määrää on viime vuosien aikana vähennetty, sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevien käräjäoikeuksien vähentämistä pidetään tarkoituksenmukaisena. Asioita käsittelevät jatkossa joukko-osastoja lähimpänä sijaitsevat käräjäoikeudet, joihin voidaan olettaa saapuvan eniten asioita käsiteltäväksi. Näitä ovat Helsingin, Kainuun, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet. (HE 270/2016 vp, 28.)

Myös maa-oikeusasioita ehdotettiin alun perin keskitettäväksi harvempiin käräjäoikeuksiin. Niiden keskittämisestä luovuttiin vuoden 2019 hankkeen yhteydessä, sillä maa-oikeuksien on todettu toimivan nykyisellään hyvin. Itä-Uudenmaan käräjäoikeus on kuitenkin jatkossa toimivaltainen maa-oikeusasioissa Vantaan käräjäoikeuden sijaan. Lisäksi maa-oikeuksien toimivaltaa käsitellä asioita kirjallisessa menettelyssä tulisi ehdotuksen mukaisesti lisätä. (HE 270/2016 vp, 26.)

5.3 Summaaristen riita-asioden keskittäminen

Summaarisilla riita-asioilla tarkoitetaan vaatimuksia, jotka voidaan laittaa tuomioistuimessa vireille tavallista suppeammalla haastehakemuksella. Käytännössä ne koskevat tilanteita, joissa asia koskee tietyn määräistä saamista, häätöä taikka hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista ja asia on kantajan mukaan riidaton. (OK 5:3 §; Oikeusministeriö 2017b, 15.)

Käräjäoikeusverkoston rakenneuudistukseen liittyy keskeisenä hankkeena summaaristen riita-asioden keskittämistä koskeva hanke, jonka tavoitteena on nopeuttaa ja tehostaa summaaristen riita-asioden käsittelyä. Hankkeen myötä summaariset riita-asiat keskitetään käsiteltäväksi yhdeksään käräjäoikeuteen, kun niitä nykyisin käsittelevät kaikki käräjäoikeudet. Lisäksi sähköinen asiointi tulee pakolliseksi kaikille lukuun ottamatta omassa asiassaan toimivia luonnollisia henkilöitä, jotka voivat edelleen toimittaa summaarisen haastehakemuksen paperisena tai sähköpostin liitetiedostona. (Oikeusministeriö 2018, viitattu 3.10.2018.)

Hankkeeseen liittyvän lainsäädännön tarkoitettiin astuvan voimaan yhtä aikaa käräjäoikeusverkoston uudistamista koskevan lainsäädännön kanssa tai mahdollisimman pian sen jälkeen (Oikeusministeriö 2017b, 13). Voimaantulo vahvistettiin kesäkuussa 2018, ja syyskuun 2019 alusta lähtien summaarisia asioita käsittelevät Ahvenanmaan, Helsingin, Itä-Uudenmaan, Kymenlaakson, Lapin,

Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet (Oikeusministeriö 2018, viitattu 3.10.2018.) Jokaista hovioikeuspiiriä kohden summaarisia riita-asioita käsittelee yksi käräjäoikeus, ellei poikkeuksia ole tehty asiamääriin tai kielellisiin oikeuksiin perustuen (HE 190/2017 vp, 25).

5.4 Rakenneuudistuksen vaikutukset Oulun käräjäoikeudessa

Rakenneuudistushankkeen myötä Oulun käräjäoikeus ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeus yhdistyvät, ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstö siirtyy Oulun käräjäoikeuden palvelukseen (HE 270/2016 vp, 36). Valtionhallinnon toimintojen uudelleenjärjestelyssä virat ja niihin nimitetyt virkamiehet siirtyvät siihen virastoon, minne heidän virkansa ja tehtävänsä siirtyvät. Määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyt henkilöt siirtyvät viraston palvelukseen määräaikaisen virkasuhteensa keston ajaksi. Mikäli virkamiehen työmatka ylittää siirron jälkeen 80 kilometrin työssäkäyntialueen rajan, virkamieheltä tulee tiedustella suostumusta siirtoon. (VirkamL 2:5 a §; Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 1:9 §.)

Oulun käräjäoikeuden vuoden 2010 käräjäoikeusuudistuksen yhteydessä säilytetty Kuusamon koikeilukanslia lakkaa, ja Kuusamoon jää ainoastaan istuntopaikka (HE 270/2016 vp, 24). Kuusamossa työskentelevien virkapaikat siirtyvät Ouluun vuoden vaihteessa, mutta henkilöstö voi työskennellä istuntopaikalle järjestettävillä työpisteillä (Lehtelä 2018). Työskentely Kuusamosta käsin on mahdollista viiden vuoden siirtymäajan verran (Savela 2018).

Kuusamon kanslian lakkaamisen seurauksena Oulun kanslian haastemiehet käyvät jatkossa useammin Kuusamossa. Tavanomaisissa tiedoksiantotilanteissa on aiemmin voitu tukeutua Kuusamon kansliassa työskennelleeseen henkilökuntaan, eikä tarvetta matkustamiselle ole sen vuoksi ollut yhtä paljon. Vaikka kanslian lakkaaminen on merkittävä muutos henkilöstön kannalta, hallintojohtajan mukaan positiivisena vaikutuksena on, että kanslia ei sido henkilökuntaa enää kansliapäivystykseen, vaan henkilöstö pystyy keskittymään paremmin riidattomien velkomusasioiden käsittelemiseen. (Lehtelä 2018.)

Rakenneuudistuksen seurauksena Oulun käräjäoikeuden Pudasjärvellä sijaitseva istuntopaikka lakkautetaan perustuen sen pieneen kokoon ja vähäiseen käyttöön. Istuntoja on jo nykyisin siirretty Ouluun, mikäli käsiteltäväksi on tullut tavanomaista laajempi asia tai asian käsittelyssä on täytynyt

ottaa huomioon erityisiä turvallisuusnäkökohtia. Oulussa turvajärjestelyt pystytään järjestämään huomattavasti paremmin Pudasjärveen verrattuna. (Lehtelä 2018.)

Rakenneuudistukseen liittyy myös erilaisia toimitilajärjestelyitä. Osana rakenneuudistusta kehitetään esimerkiksi toimipisteiden turvallisuusjärjestelyitä. Kuusamossa ja Ylivieskassa tiloja remontoidaan siten, että molempiin tiloihin tulee samanlaiset turvatarkastuslaitteet kuin Oulussa. Jatkossa kaikille istuntoon osallistuville tehdään turvatarkastus. Taustalla on ajatus, että käräjäoikeusia ja niiden istuntopaikkoja vähentämällä säästetään kustannuksissa, ja siten kaikkien istuntopaikkojen turvallisuustasoa voidaan nostaa. (Savela 2018.) Remontit ovat tällä hetkellä tekeillä, mutta eivät todennäköisesti ehdi valmistua vuoden vaihteeseen mennessä (Kaski 2018).

Vaikka summaaristen asioiden keskittäminen liittyy keskeisesti tulevaan rakenneuudistukseen, ei keskittämisellä ole Oulun käräjäoikeudessa vaikutusta. Tämä johtuu siitä, ettei Oulun käräjäoikeudelle keskitetä asioita mistään muualta, vaan jatkossa käsitellään samoja summaarisia asioita, joita Oulussa ja Ylivieska-Raahessa on aiemminkin käsitelty. Oulun käräjäoikeus ei siten ole varsinaisesti keskittämisen kohteena, vaikka se onkin yksi käräjäoikeuksista, joissa summaarisia asioita tullaan käsittelemään. Laamannin näkemyksen mukaan summaariset asiat olisi tullut keskittää ulosottoimeen ja siten kokonaan pois käräjäoikeuksista. Koska tämä vaihtoehto ei toteutunut ja summaariset asiat jäivät edelleen käräjäoikeuksille, olisi keskittäminen tullut toteuttaa tekemällä summaaristen asioiden käsittelystä valtakunnallinen toiminto, jossa käsittelijöillä olisi valtakunnallinen toimivalta. (Savela 2018.)

Myöskään merioikeus- ja ryhmäkanneasioiden käsittelyn siirtymisellä Helsingin käräjäoikeuteen ei ole Oulun käräjäoikeudessa merkittäviä vaikutuksia. Ryhmäkanneasioita ei ole tullut lainkaan käsiteltäväksi, ja merioikeusasioita on käsitelty vain muutama vuodessa. Asioiden käsittely siten ei varsinaisesti näy Oulun käräjäoikeuden arjessa. Ainoastaan muutaman asioita käsitelleen tuomarin on täytynyt pitää osaamistaan yllä siltä varalta, että asioita tulisi käsiteltäväksi. (Savela 2018.)

Uudistuksen myötä Lapin käräjäoikeuden tuomiopiirin alueen ulosottovalitus- ja yrityssaneerausasiat keskitetään Oulun käräjäoikeuteen (HE 270/2016 vp, 30). Ulosottovalitus- ja yrityssaneerausasioiden keskittämisellä on muiden erityisasiaryhmien keskittämiseen verrattuna suurempi merkitys Oulun käräjäoikeudessa, sillä käsiteltävien asioiden määrä lisääntyy huomattavasti. Tämä tulee vaikuttamaan myös resurssien tarpeeseen, minkä vuoksi Ouluun on saatu jo jonkin verran lisäre-

sursseja. Oulun käräjäoikeuden laamanni uskoo asioiden käsittelyn sujuvan hyvin, sillä ulosottovelitus- ja yrityssaneerausasioita on käsitelty Oulussa aiemminkin. Tämän vuoksi tuomareiden ja sihteereiden osaaminen on vahvaa. (Savela 2018.)

Tuleva uudistus vaikuttaa Oulun käräjäoikeuden työvoiman tarpeeseen siten, että henkilöstöä tul- laan tarvitsemaan vähemmän. Koska rakenneuudistuksilla pyritään lisäämään käräjäoikeuksien te- hokkuutta, vähemmällä henkilöstöllä täytyy saada enemmän aikaiseksi. Vähennykset kohdistuvat kansliahenkilöstöön, minkä seurauksena henkilöstörakenne muuttuu enemmän tuomaripainot- teiseksi. Henkilöstörakenteen muuttumiseen vaikuttavat rakenneuudistuksen lisäksi myös muut il- miöt, kuten digitalisaatio. Esimerkiksi tulevan AIPA- hankkeen eli asiain- ja dokumentinhallintajär- jestelmien kehittämishankkeen myötä monet kansliahenkilökunnalle kuuluneet tehtävät jäävät pois. Toisaalta kansliahenkilökunnan vastuulle tulee todennäköisesti myös uusia tehtäviä, minkä vuoksi todellisia vaikutuksia ei voida vielä varmuudella tietää. Kun esimerkiksi istuntosaleissa hyödynne- tään erilaista tekniikkaa, tuomarit tarvitsevat niissä avustavaa henkilökuntaa. (Savela 2018.)

Oulun käräjäoikeuden laamanni pitää uudistuksen merkittävimpana vaikutuksena Oulun käräjäoi- keudessa sitä, että käräjäoikeuden koko kasvaa entisestään. Tuomiopiiri laajenee ja vastuu kärä- jäoikeutena kasvaa. Oulun käräjäoikeus tulee olemaan maantieteellisesti erittäin suuri, sillä sen tuomiopiiri kattaa koko Pohjois-Pohjanmaan alueen. Käräjäoikeuden näkökulmasta uudistuksessa tulee olemaan haasteellista se, että Oulun käräjäoikeudella on edelleen kaksi kansliaa. Lisäksi haasteena on se, miten kahden kanslian välinen yhteistyö saadaan toimimaan. (Savela 2018.) Myös projektipäällikkö yhtyy laamannin mielipiteeseen tuomiopiirin laajenemisesta ja käräjäoikeu- den monipaikkaisuudesta eräinä uudistuksen merkittävimpinä vaikutuksina. Lisäksi hän nostaa esille, että käräjäoikeuden rakenne tulee osaltaan monimutkaistumaan, sillä käräjäoikeuden istun- toja järjestetään jatkossa myös Ylivieskassa. (Kaski 2018.)

Rakenneuudistuksen vaikutukset etenkin Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden alueella ovat merkittä- viä, sillä Raahesta lakkaavat kaikki käräjäoikeustoiminnot ja Ylivieskassa henkilöstön määrä vähe- nee. Ylivieskassa siirrytään erikoistumiseen niin tuomareiden kuin sihteereidenkin osalta. Myös Kuusamossa muutos on iso, koska kanslia lakkaa ja jäljelle jää pelkästään istuntopaikka. Uudis- tuksen positiivisena vaikutuksena on, että sen myötä saadaan resursoitua yksiköitä, jotka ovat aiemmin olleet haavoittuvaisia. Lisäresurssien avulla haavoittuvuus esimerkiksi sairaustapauksissa ja muissa poikkeustilanteissa vähentyy, ja tilanteita saadaan hallittua paremmin. (Savela 2018.)

Laamanni nostaa uudistuksen osalta tärkeänä huomiona esiin sen, että siinä miten organisoidutaan ja miten asiat suunnitellaan, ei ole yhtä totuutta. Monenlaisilla malleilla voidaan päästä hyvin lopputuloksiin, ja toisaalta ratkaisut voivat myös epäonnistua. Tämän vuoksi on tärkeää seurata, miten muutokset lähtevät liikkeelle ja alkavat vaikuttaa. Laamanni korostaa, etteivät uudistukset ole betoniin valettuja, vaan tilanteet elävät jatkuvasti. Edelleen hän toteaa, että olisi pettymys, mikäli kärjäoikeus olisi kymmenen vuoden kuluttua samanlainen millaiseksi se nyt rakennetaan. Tämä tarkoittaisi sitä, että kärjäoikeus olisi jäänyt pysähtyneisyyden tilaan. Oulun kärjäoikeudessa on tiedossa suuria muutoksia seuraavan kolmen vuoden kuluessa. Kärjäoikeus on saamassa uudet toimitilat ja AIPA-hankkeeseen liittyvät toiminnot on tarkoitus ottaa käyttöön kaikissa asiaryhmissä. Nämä muutokset tulevat mullistamaan Oulun kärjäoikeuden. (Savela 2018.)

6 OULUN JA YLIVIESKA-RAAHEN KÄRÄJÄOIKEUKSIEN YHDISTYMINEN

Oulun käräjäoikeus ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeus yhdistyvät 1.1.2019. Raahen kanslia ja istuntoaika lakkaavat, mutta Ylivieskassa sijaitseva kanslia säilytetään. Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstö siirtyy Oulun käräjäoikeuden palvelukseen. Yhdistymistä on valmisteltu reilun parin vuoden ajan ja hanke on edennyt tavoitteiden mukaisesti. Hankkeeseen liittyy omat haasteensa, mutta tuoreet kokemukset yhdistymisestä Kuusamon käräjäoikeuden kanssa ovat helpottaneet nykyisen yhdistymishankkeen suunnittelua. Vuoden 2010 hankkeen jälkeen todettiin, että yhdistyminen on tarkoituksenmukaisempaa toteuttaa sulauttamalla yhdistyvä käräjäoikeus suoraan osaksi organisaatiota sen sijaan, että se liitettäisiin vastaanottavan käräjäoikeuden yhteyteen omaksi itsenäiseksi yksiköksi. (Lehtelä 2018.)

Myös muualla Suomessa integrointia pidetään lähtökohtaisesti parempana vaihtoehtona käräjäoikeuksien yhdistämiselle. Erillisen osaston muodostamisella ei ole kokonaisuutena tarkastellen hyviä vaikutuksia, sillä resursseja ei pystytä hyödyntämään optimaalisella tavalla, ja osasto jää elämään omaa elämäänsä. (Savela 2018.) Näiden havaintojen pohjalta on lähdetty toteuttamaan myös tulevaa Oulun ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeuksien yhdistymistä. Vuonna 2010 toteutettuun yhdistymishankkeeseen verrattuna nykyistä hanketta on alettu valmistella aiemmin ja sitä varten muodostettu organisaatio on kooltaan suurempi. (Lehtelä 2018.)

6.1 Projektorganisaatio

Valmistautuminen yhdistymiseen on aloitettu Oulun käräjäoikeudessa vuoden 2016 keväällä (Lehtelä 2018). Yhdistymistä varten laadittiin strategia, jonka tavoitteena on mahdollistaa käräjäoikeuksien yhdistyminen onnistuneesti. Lisäksi sen tarkoituksena on luoda käräjäoikeuden kehityksen suuntaviivat, ohjata päätöksentekoa sekä kytkeytyä toiminnan ja talouden suunnitteluun. (Oulun käräjäoikeus 2017c, viitattu 20.11.2018.) Strategian laatimisen jälkeen se käsiteltiin molempien käräjäoikeuksien yhteistoimintaelimissä ja tämän jälkeen vahvistettiin (Lehtelä 2018).

Yhteistoimintaelin tulee asettaa yhteistoimintaa varten silloin, kun viraston henkilöstön määrä on säännöllisesti yli 20. Mikäli virastossa asetetaan työryhmä valmistelemaan tai suunnittelemaan kehittämishanketta, joka saattaa merkittävästi muuttaa henkilöstön työtehtäviä, työmenetelmiä tai

tehtävien järjestelyä, henkilöstöryhmien tulee olla työryhmissä edustettuina. Työryhmien toimeksianto ja kokoonpano tulee käsitellä yhteistoiminnassa. (Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa 1:7 §.)

Yhdistymishanketta varten on perustettu projektioorganisaatio, joka koostuu sekä Oulun että Ylivieska-Raahen käräjäoikeuksien edustajista (Oulun käräjäoikeus 2017b, 13). Projektioorganisaatioon kuuluu yhtenä osana yhdistymisen johtoryhmä, jonka ensimmäinen kokous on pidetty kesäkuun 2016 alussa (Lehtelä 2018). Johtoryhmän tehtäviin kuuluvat strategisten tavoitteiden määrittely, kokonaisuuden hallinta sekä henkilöstön motivointi ja kuunteleminen (Oulun käräjäoikeus 2017c, viitattu 20.11.2018).

Yhdistymisen johtoryhmän jäsenet ovat välillä vaihtuneet, mutta henkilöitä on ollut mukana yhteensä kuusi jo pidemmän aikaa. Johtoryhmään kuuluvat tällä hetkellä Oulun käräjäoikeuden laamanni Antti Savela, hallintojohtaja Jari Lehtelä sekä yhdistymishankkeen paikallisena projektipäällikkönä toimiva osastonjohtaja Janika Kaski. Ylivieska-Raahen käräjäoikeudesta johtoryhmään kuuluvat laamanni Heikki Sneck, osastonjohtaja Jaakko Raittila sekä hallintosihteeri Päivi Mattila. Yhdistymisen johtoryhmä on pitänyt kokouksia noin kahden viikon välein. (Kaski 2018.)

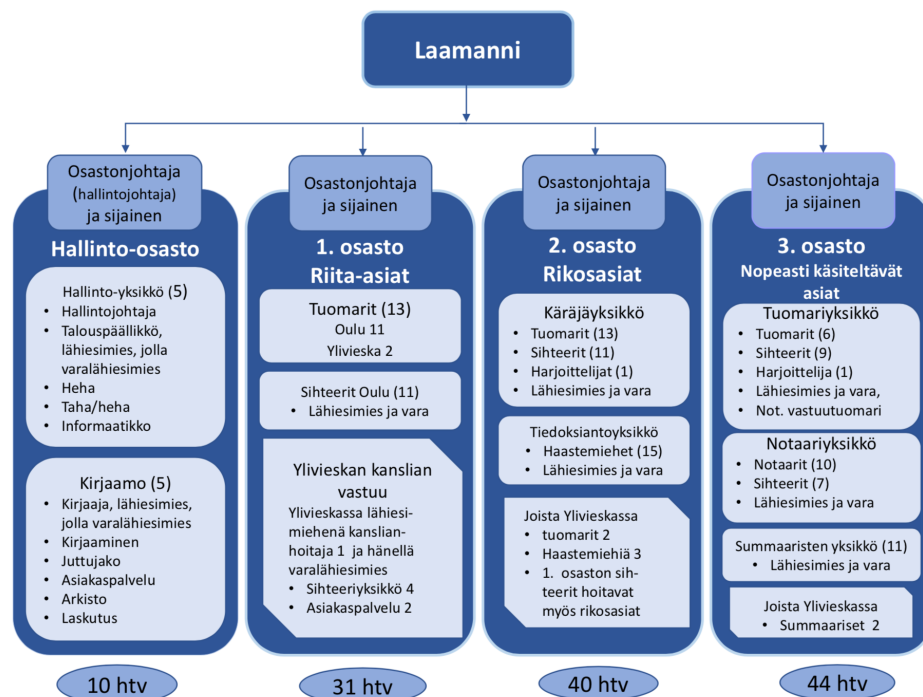
Yhdistymistä varten on perustettu lisäksi työryhmiä kahdessa eri vaiheessa. Ensimmäiset työryhmät nimitettiin elokuussa 2016. Koko henkilöstö sijoitettiin työryhmiin siten, että jokainen kuului johonkin ryhmään. (Kaski 2018.) Työryhmiin sijoitettiin sekä sihteereitä että tuomareita, jotta ryhmiiin saatiin mahdollisimman monipuolisesti näkemystä. Työryhmät olivat suuria, ja osa henkilöstöstä saattoi kuulua useampaankin ryhmään. Henkilöstö sijoitettiin siten, että esimerkiksi summaarisia asioita käsittelevä henkilö kuului summaaristen asioiden työryhmään ja haastemiehet tiedoksiantoryhmään. Myös esimerkiksi turvallisuusasioita ja riita-asioita varten oli omat ryhmänsä. (Lehtelä 2018.) Vuoden 2018 keväällä muodostettiin uudet työryhmät, jotka olivat kooltaan pienempiä ja kokoonpanoiltaan erilaisia. Henkilöstön osallistuminen työskentelyyn on vaihdellut, ja osa henkilöstöstä on osallistunut aktiivisemmin kuin toiset. (Kaski 2018.)

Lisäksi organisaatioon kuuluu projektiryhmä, joka koostuu yhdistymisen johtoryhmästä ja työryhmien puheenjohtajista. Projektiryhmä on kokoontunut käytännössä työryhmien ehdotusten valmistuessa tai silloin, kun työryhmiin liittyen on ollut jotain selvitettävää. (Kaski 2018.) Projektiryhmä kokoontuu aina tarvittaessa, ja sen tehtävänä on sovittaa yhteen työryhmien esitykset sekä laatia niistä yhteenveto (Oulun käräjäoikeus 2017c, viitattu 20.11.2018).

6.2 Uusi organisaatiorakenne

Oulun käräjäoikeuden perusrakenne säilyy samana ja vanhan päälle rakennetaan uutta (Savela 2018). Organisaatiorakenteen osalta on päädytty ratkaisuun, jossa samat osastot säilyvät, mutta laajenevat myös Ylivieskaan (Kaski 2018). Siirtyvä henkilöstö pyritään sijoittamaan olemassa oleville osastoille sen mukaisesti, mitä tehtäviä he ovat aiemmin hoitaneet (Lehtelä 2018).

Organisaatioon ja sen järjestelyyn tullaan tekemään pieniä muutoksia alla esitetyn organisaatiokaavion (KUVIO 5) mukaisesti. Kaaviosta ilmenee lisäksi tuomareiden, sihteereiden, notaareiden ja muun henkilöstön suunniteltu määrä kussakin yksikössä. Osastokohtainen arvioitu henkilötövuosien määrä on ilmaistu kunkin osaston alapuolella olevissa erillisissä kuvioissa. Kaavio on luonnos, johon on tullut sen laatimisen jälkeen pieniä muutoksia liittyen henkilötövuosien yhteismäärään ja harjoittelijoihin. Näitä muutoksia käsitellään jäljempänä. (Lehtelä 2018.)

KUVIO 5. Uusi Oulun käräjäoikeuden organisaatiorakenne vuoden 2019 alusta lukien (Oulun käräjäoikeus 2018).

Ylivieskan kanslia muodostetaan osaksi Oulun käräjäoikeuden 1. osastoa eli riita-asiain osastoa. Ylivieskassa työskentelee kaksi riita-asioita ja kaksi rikosasioita käsittelevää tuomaria, joiden sihteeripalveluista vastaavat käräjäsihteerit. Neljästä käräjäsihteeristä kaksi hoitaa riita-asioita ja kaksi

rikosasioita. Rikosasioita käsittelevät sihteerit ovat tiiviissä yhteistyössä Oulun käräjäsihteereiden kanssa. Asiakaspalvelussa työskentelee kaksi henkilöä, jotka hoitavat pääasiassa kirjaamon tehtäviä. Käräjäsihteerit ja asiakaspalvelussa toimivat henkilöt muodostavat yhdessä Ylivieskan kanslian sihteeriyksikön, jonka lähiesimiehenä toimii kanslianhoitaja. (Kaski 2018.)

Ylivieskan kansliasta tehdään niin sanottu täyden palvelun kanslia. Tämä tarkoittaa, että kansliasta saa jatkossa virastoaukioloaikoina samat palvelut kuin Oulusta. Tämä on merkittävä muutos, joka vaatii resursseja, sillä Ylivieskassa on huolehdittava jatkossa siitä, että joku on aina kansliassa paikalla. Lisäksi hallinto keskitetään kokonaan Ouluun, eikä henkilöstön määrä hallinnossa lisäännä. Tämä muuttaa etenkin Ylivieska-Raahessa hallintosihteerinä toimineen henkilön tehtävänkuvaa merkittävästi, sillä jatkossa hän toimii esimiestehtävissä ja huolehtii Ylivieskan kanslian sihteeripalveluiden ja asiakaspalvelun toimivuudesta. (Lehtelä 2018.)

Oulun käräjäoikeuden organisaatorakenne muuttuu muilta osin siten, että kirjaamo siirtyy riita-asian osastolta hallinto-osastolle. Tiedoksiantoyksikkö eli haastemiehet siirtyvät hallinto-osastolta rikososastolle. (Lehtelä 2018.) Haastemiehiä on yhteensä 15, joista Oulussa toimii 12 ja Ylivieskassa kolme. Haastemiestä yksi on määräaikainen. (Kaski 2018.)

Kolmannella osastolla eli nopeasti käsiteltävien asioiden osastolla tulee työskentelemään kuusi tuomaria ja 10 notaaria, joita avustavat käräjäsihteerit. Ylivieskassa ei ole jatkossa lainkaan notaareita, sillä notaaritoiminnot keskitetään Ouluun. Tämän seurauksena myös käräjäsihteerien määrä kolmannella osastolla kasvaa. Siirtyvästä henkilöstöstä suurin osa sijoittuu kolmannelle osastolle. Sihteereitä on suhteessa eniten muihin osastoihin verrattuna, sillä kolmannella osastolla on paljon asioita, jotka kuuluvat sihteerien tehtävänkuvaan. Osastoon kuuluu myös summaaristen asioiden yksikkö, josta suurin osa toimii muualla kuin Oulussa. Ylivieskassa työskentelee uudistuksen jälkeen kaksi, Kuusamossa viisi ja Oulussa kolme summaarisia asioita käsittelevää sihteerä. Lisäksi osastolla toimii lähiesimies. (Kaski 2018.)

Organisaatiokaaviosta ilmenevien muutosten lisäksi nopeasti käsiteltävien asioiden osastolle on suunniteltu kirjallisen menettelyn kansliaa, jonne keskitettäisiin kaikki kirjallisen menettelyn rikosasiat. Kanslian tavoitteena on sujuvoittaa kirjallisen menettelyn asioiden käsittelyä. Vastaavasti notaariyksikköön on suunniteltu velkajärjestelyasioiden kansliaa, joka vähentäisi velkajärjestelyasioiden käsittelyn ruuhkaisuutta. Edellä kuvattujen esimerkkien tavoin prosesseja on tärkeää seurata sekä käydä läpi, jotta toiminta saadaan mahdollisimman tehokkaaksi. (Lehtelä 2018.)

Oulun käräjäoikeuden laamannina jatkaa nykyinen Oulun käräjäoikeuden laamanni Antti Savela. Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden laamannin virka lakkautetaan ja muutetaan tuomarin viraksi. Jo-kaista osastoa johtaa osastonjohtaja, jolle valitaan jatkossa sijainen oman osaston tuomareista. (Lehtelä 2018.) Aiemmin osastonjohtajat ovat toimineet toistensa sijaisina, mikä on koettu joissain määrin haasteellisena järjestelyinä. Sijaisena toimiva osastonjohtaja ei välttämättä ole yhtä tietoi-nen muiden osastojen toiminnasta. Tämän vuoksi sijainen valitaan jatkossa omalta osastolta. Täl-löin sijainen pystyy osallistumaan myös esimerkiksi johtoryhmään. (Kaski 2018.)

Organisaatiokaavioon (*KUVIO 5*) sivulla 35 on merkitty kaksi harjoittelijaa, joista toisen on suunni-teltu sijoittuvan rikososastolle ja toisen nopeasti käsiteltävien asioiden osastolle. Tilanne harjoitte-lijoiden suhteen on muuttunut kaavion tekemisen jälkeen, sillä heitä varten ei ole saatu tulosneu-votteluissa lainkaan rahoitusta. Tämän vuoksi kaavio ei pidä täysin paikkaansa harjoittelijoiden osalta. (Lehtelä 2018.) Laamanni kuitenkin huomauttaa, että harjoittelijoita tullaan siitä huolimatta ottamaan jonkin verran myös seuraavana vuonna. Määrä tulee olemaan kuitenkin vähäisempi puut-tuvan rahoituksen vuoksi. (Savela 2018.)

6.3 Toimitilajärjestelyt

Yhdistymiseen liittyy myös erilaisia toimitilajärjestelyitä. Esimerkiksi lakkaavaan Raahen kanslian tiloja on järjestelty yhdessä ministeriön kanssa. Siitä, tullaanko Raahen kanslian tiloja hyödyntä-mään esimerkiksi etätyöskentelyyn, ei ole vielä tietoa. (Kaski 2018.) Kaikki istunnot tullaan kuiten-kin siirtämään Raahesta Ouluun. Raahen toimitilojen vuokrasopimus on voimassa vuoden 2019 elokuun loppuun saakka. Siihen asti on huolehdittava, että tiloissa on mahdollista työskennellä. (Lehtelä 2018.)

Oulun oikeustalolla havaitut sisäilmaongelmat ovat omalta osaltaan aiheuttaneet tarpeen toimitila-järjestelyille. Oulun käräjäoikeudella on tällä hetkellä kaksi väistöistuntosalia Oulun Intiössä ja kol-mas sali on suunnitteilla sekä käräjäoikeuden että hovioikeuden tarpeita silmällä pitäen. Lisäksi Oulun Valkealinnassa on väistötoimistotilat 20:lle henkilölle. Valkealinnassa on siirtynyt henkilöstöä, joka on saanut siirtymiseen lääkärin suosituksen sisäilmaongelmista aiheutuneiden oireiden vuoksi. Tarkoituksena on, että henkilöstö voi työskennellä pääsääntöisesti Valkealinnassa ja osal-listua istuntoihin Intiössä, jotta altistuminen sisäilmaongelmille olisi mahdollisimman vähäistä. (Leh-telä 2018.)

Oulun käräjäoikeuden Valkealinnan väistötoimistotilat ovat käytössä siten osittain muista syistä, mutta osittain myös yhdistymiseen liittyen. Vaikka henkilöstöä siirtyy suhteellisen vähän, olisi haastavaa saada kaikki mahtumaan oikeustalolle ilman lisätiloja. Oikeustalolla ei ole paljoa ylimääräistä tilaa, joten Valkealinnan tilat toimivat hyvänä lisätilana. (Kaski 2018.) Yhdistymisen myötä Oulun käräjäoikeudessa tehdään myös erilaisia huonejärjestelyitä (Lehtelä 2018).

6.4 Siirtyvä henkilöstö ja vaikutukset henkilöstön määrään

Henkilötyövuosien yhteismäärä Oulun käräjäoikeudessa on uudistuksen jälkeen 124 henkilötyövuotta sivulla 35 esitetystä organisaatiokaaviosta (*KUVIO 5*) poiketen. Kaaviossa henkilötyövuosia on yhteensä 125. Hallintojohtajan arvion mukaan Oulun käräjäoikeuden henkilöstön todellinen määrä tulee uudistuksen jälkeen olemaan noin 130 henkilöä, sillä henkilötyövuosina ilmoitetut määrät eivät täysin vastaa todellista palvelussuhteissa olevien määrää. Edellä kerrottuun viitaten hallintojohtaja huomauttaa, että henkilöstön määrä Oulun käräjäoikeudessa tulee kasvamaan merkittävästi. (Lehtelä 2018.)

Ylivieska-Raahen käräjäoikeudessa on tällä hetkellä yhteensä 33 virkaa. Ylivieskan kansliassa tulee työskentelemään yhdistymisen jälkeen 16 henkilöä. Tämä tarkoittaa sitä, että Raahen kanslian lakatessa suurin osa Raahen henkilöstöstä siirtyy Ouluun. Muutama yksittäinen henkilö, joille matkustaminen Ylivieskaan on mahdollista, siirtyy Ylivieskan kansliaan. (Lehtelä 2018.)

Raahesta Ouluun siirtyy seitsemän vakinaisessa virassa olevaa henkilöä (Lehtelä 2018). Ylivieskasta Ouluun siirtyy kaksi vakinaisessa virassa olevaa henkilöä sekä muutama notaari (Kaski 2018). Yhteensä Oulun toimipisteelle siirtyy arviolta noin 15 henkilöä. Määräaikaisessa virkasuhteessa olevien osalta tilanne riippuu siitä, miten he pärjäävät hakiessaan Oulun käräjäoikeudessa avoimena olevia virkoja. (Savela 2018.) Tämän vuoksi on vaikea arvioida lopullista siirtyvän henkilöstön määrää. Määrä vahvistuu vasta, kun virkasuhteet on täytetty. (Lehtelä 2018.) Vaikka valtion virkamieslain 5 a §:n mukaisesti määräaikaiset virkamiehet siirtyvät vastaanottavaan virastoon virkasuhteensa keston ajaksi, ei Ylivieska-Raahen käräjäoikeudesta siirry lainkaan määräaikaisessa virkasuhteessa olevia henkilöitä. Koska yhdistyminen on aloitettu hyvissä ajoin, on virkasuhteiden kesto suunniteltu siten, että kaikki määräaikaiset virkasuhteet päättyvät vuoden loppuun mennessä. (Kaski 2018.)

Siirtymisestä on kieltäytynyt yksi vakituksessa virassa oleva henkilö, joka on irtisanottu virastaan. Hänen osaltaan virkasuhde päättyy helmikuun 2019 lopussa. (Kaski 2018.) Koska henkilöä koskee yhteistoimintamenettelyn mukainen takaisinottovelvollisuus, hänelle täytyy tarjota Oulun käräjäoikeudessa avoimeksi tulevia virkoja (Lehtelä 2018).

6.5 Vaikutukset työ- ja toimintatapoihin sekä työtehtäviin

Oulun käräjäoikeuden omaa henkilöstöä ei ole tarkoitus siirtää organisaation sisällä, vaan he pysyvät pääasiassa samoilla osastoilla ja samoissa tehtävissä kuin aiemminkin (Lehtelä 2018). Myös työ- ja toimintatavat ovat jatkossa pääpiirteittäin samanlaisia pieniä muutoksia lukuun ottamatta. (Kaski 2018). Esimerkkinä työtapojen muutoksista hallintojohtaja nostaa esille etätyöskentelyn, jonka mahdollisuuksia tullaan lisäämään. Oulussa etätöitä on tehty jonkin verran aiemminkin, mutta Ylivieska-Raahen käräjäoikeudessa etätyöskentelyä ei ole vielä hyödynnetty. (Lehtelä 2018.)

Työ- ja toimintatapoja on pohdittu paljon. Henkilöstön kanssa on keskusteltu yhdessä siitä, mikä olisi järkevin tapa hoitaa asioita jatkossa. Osastoja suunniteltaessa on pyritty siihen, että osastojen ja henkilöstön työmäärät olisivat oikeassa suhteessa resursseihin. Etenkin rikososastolla ja riita-asiaain osastolla on tarpeen miettiä sitä, että työmäärät olisivat kullakin henkilöllä suunnilleen samat Ylivieskassa ja Oulussa. Erityisesti riita-asiaain osastolle voi olla tarpeellista siirtää lisää asioita tilanteen tasaamiseksi. (Kaski 2018.)

Tarkoituksena ei ole toimia yhdistymisen jälkeen pelkästään siten, millä tavalla Oulun käräjäoikeudessa on totuttu toimimaan (Kaski 2018). Tavoitteena on yhtenäistää toimintatapoja sekä pyrkiä löytämään parhaat käytännöt ja työtavat molemmista organisaatioista. Hallintojohtaja mainitsee esimerkkinä Raahen kanslian kirjallisen menettelyn toimintatavat, joita voidaan todennäköisesti hyödyntää myös Oulun käräjäoikeudessa. Kirjallisen menettelyn toimintamalli on ollut Raahessa käytössä jo pitkään, minkä vuoksi heillä on muodostunut sen osalta hyviä käytäntöjä sekä kertynyt paljon kokemuksia. (Lehtelä 2018.)

Sen lisäksi, että yhteisiä menettelytapoja on pohdittu ennen yhdistymistä, niitä tullaan pohtimaan ja muokkaamaan myös yhdistymisen jälkeen. Kaikkia eroavaisuuksia ei vielä tiedetä, sillä osa niistä havaitaan vasta käytännössä. Projektipäällikkö huomauttaa, että työtavat vaihtelevat nykyisin jo pelkästään Oulun käräjäoikeuden sisällä, ja jokaiselle on muodostunut omia tapoja hoitaa asioita.

Tämä osoittaa, ettei menettelytapojen osalta päästä koskaan siihen lopputulokseen, että kaikki toimisivat täysin samalla tavalla. Koska laki määrittää perusasiat, täytyy suurempien linjausten kuitenkin olla yhteneväiset. (Kaski 2018.)

6.6 Vaikutukset asiamääriin ja käsittelyaikoihin

Tuleva uudistus vaikuttaa myös käsiteltävien asioiden määriin. Seuraavasta taulukosta (TAULUKKO 1) ilmenee, miten Oulun käräjäoikeuden asiamäärät tulevat yhdistymisen seurauksena kasvamaan. Taulukossa on laskettu yhteen Oulun ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden asiamäärät sekä ilmoitettu kunkin asiaryhmän osalta ennusteet vuodelle 2019.

TAULUKKO 1. Vuoden 2019 ennakoidut asiamäärät Oulun käräjäoikeudessa (Oulun käräjäoikeus 2018).

Käsiteltävät asiat Uusi Oulun käräjäoikeus Vuoden 2018 tulosneuvotteluissa ennakoidut asiamäärät Ennuste 2019					
	Oulu	Ylivieska- Raahen	Lappi	Yhteensä	Ennuste 2019
Saapuvien asioiden lukumäärä					
Varsinaiset rikosasiat	2000	1000		3000	3500
Muut rikosoikeudelliset asiat	280	100		380	450
Pakkokeinoasiat	420	110		530	480
Sakonmuunnokset	500	220		720	700
Laajat riita-asiat	430	100		530	500
Turvaamistoimiasiat	10	5		15	5
Summaariset asiat	19500	7300		26800	27000
Avioeroasiat	900	330		1230	1200
Hakemusasiat	1500	560		2060	2000
Velkajärjestelyasiat	450	110		560	570
Yrityssaneerausasiat	60		20	80	70
Konkurssiasiat	130	50		180	160
Ulosottoasiat	80		50	130	130
Maa- ja metsätalouden asiat	40			40	30
	26300	9885	70	36255	36795

Projektipäällikkö nostaa taulukosta esille yhdistymisen vaikutukset asiamääriin erityisesti rikosasioiden ja laajojen riita-asioiden osalta. Koska Ylivieska-Raahessa on paljon rikosasioita, niiden

määrä tulee lisääntymään melkein puolella. Laajoja riita-asioita Ylivieska-Raahen käräjäoikeudessa on suhteellisen vähän, joten niiden määrä ei lisäännä merkittävästi. Projektipäällikkö huomauttaa, että asiarakenne vaihtelee usein maakunnittain edellä kuvatulla tavalla. (Kaski 2018.)

Käsittelyaikojen osalta hallintojohtaja arvioi, että ne saattavat pidentyä jonkin verran tietyissä asiaryhmissä. Tämä johtuu eroista käsittelyajoissa Oulun käräjäoikeuden ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden välillä. Esimerkkinä hallintojohtaja nostaa esille laajat riita-asiat. Oulun käräjäoikeudessa laajojen riita-asioiden käsittelyajat ovat valtakunnallisella tasolla erittäin hyvät, kun taas Ylivieska-Raahessa ne ovat hieman heikommat. Hallintojohtaja huomauttaa, että tilannetta lähdetään heti korjaamaan, ja seuraavan vuoden aikana käsittelyajoissa palataan pikkuhiljaa takaisin nykyiselle tasolle. (Lehtelä 2018.)

Hallintojohtaja nostaa lisäksi esille, että Oulun käräjäoikeuden henkilöstön vahvan erikoistumisen ansiosta eroja käsittelyajoissa pystytään kuroma kiinni etenkin suuremmissa asiaryhmissä. Asioidiin pystytään reagoimaan nopeasti ja niitä käsittelevät henkilöt tietävät heti, miten tilanteessa tulee toimia. Näin käsittelyajat saadaan lyhyemmiksi ja menettelyt pystytään keskittämään, jolloin lopputulos on aina parempi. Lisäksi hallintojohtaja nostaa esille sovittelun, jota Oulun käräjäoikeudessa hyödynnetään erittäin paljon. Edellä kuvattujen seikkojen ansiosta asiat lähtevät Oulun käräjäoikeudessa heti käsittelyn alkuvaiheessa etenemään siten, että ratkaisut saadaan ulos nopeasti ja laadukkaasti. (Lehtelä 2018.)

Myös laamanni nostaa esille erikoistumisen vaikutukset käsittelyaikoihin. Laamannin arvion mukaan erikoistuminen tulee todennäköisesti ajan myötä näkymään asioiden käsittelyssä siten, että Ylivieska-Raahen alueella käsittelyajat tulevat paranemaan. Vaikka käsittelyajat eivät ole olleet alueella erityisen heikkoja, ne ovat kuitenkin hieman Oulun käräjäoikeutta heikommat. Tavoitteena on yhdenmukaistaa käsittelyaikoja siten, etteivät ne merkittävästi vaihtelisi toimipisteiden välillä. (Savela 2018.)

6.7 Henkilöstön asema

Henkilöstön asemaan sovelletaan uudistuksessa virkamieslain lisäksi lakia yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa (HE 270/2016 vp, 35). Lain tarkoituksena on edistää viraston ja sen

henkilöstön välistä vuorovaikutuksellista yhteistoimintaa. Henkilöstölle on annettava riittävästi tietoa viraston toiminnasta ja siihen kohdistuvista suunnitelmista. Tavoitteena on kehittää viraston toimintaa ja henkilöstön mahdollisuuksia vaikuttaa virastossa tehtäviin päätöksiin, jotka koskevat työtä, työoloja ja henkilöstön asemaa virastossa. Keskeistä on lisäksi edistää työelämän laatua sekä valtionhallinnon toiminnan tuloksellisuutta ja taloudellisuutta. (Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa 1:1 §.)

Vuoden 2017 lopussa Oulun käräjäoikeus sai Valtiokonttorilta uudistukseen rahoitusta Kaiku-hankkeen kautta. Tämän myötä yhdistymistä varten perustettiin muutosvalmennus, johon on osallistunut henkilöstöä sekä Oulun että Ylivieska-Raahen käräjäoikeudesta. Muutosvalmennusta on järjestetty esimiehille omana ja koko henkilöstölle omana koulutuksenaan. Esimiehille valmennus on alkanut toukokuussa 2018. Koko henkilöstölle koulutusta on järjestetty kaksi kertaa, ja henkilöstö on osallistunut muutosvalmennuspäiviin osastoittain. Koulutuspäivät ovat rakentuneet Terveystalon työterveyspsykologien pitämistä yleisluennoista sekä osaston kehittämisen iltapäivistä. (Lehtelä 2018.) Tavoitteena on ollut valmentaa henkilöstöä muutokseen, tutustuttaa heitä keskenään, käydä läpi yhteisiä työtapoja sekä valmistella yhdistymistä kokonaisuudessaan (Kaski 2018).

Yhdistymistä varten on pidetty lisäksi yhteensä kolme yhdistymisseminaaria. Ensimmäinen seminaari järjestettiin Oulussa vuoden 2017 lokakuussa, toinen Vuokatissa vuoden 2018 tammikuussa ja kolmas Raahessa vuoden 2018 elokuussa. Seminaareissa on esitelty ja kommentoitu projektin tuloksia, käyty läpi tulevaa organisaatiota sekä pohdittu erilaisia yhdistymiseen liittyviä kysymyksiä. Raahessa pidetyssä viimeisessä seminaarissa esiteltiin henkilöstön sijoittuminen organisaatiossa, pidettiin tietoturvakoulutusta sekä käytiin läpi hankkeessa ilmenneitä muutoksia. Seminaareihin on sisältynyt myös muuta yhteistä ajanviettoa, kuten erilaisia yhteisiä aktiviteetteja ja illallisia. Seminaarit on koettu mukavina ja onnistuneina, ja niiden myötä on päässyt tutustumaan uuteen henkilöstöön. (Kaski 2018.)

Uuden työyhteisön muodostumista on edellä kuvatuin tavoin pyritty edistämään tarjoamalla kaikille mahdollisuus osallistua suunnitteluun ja yhteiseen toimintaan. Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstölle on annettu mahdollisuus osallistua myös esimerkiksi Oulun käräjäoikeuden virkistyspäiviin. Projektipäällikön näkemyksen mukaan Ylivieska-Raahelaiset ovat osallistuneet yhteiseen toimintaan hyvin aktiivisesti. Oulun käräjäoikeuden henkilöstö on sen sijaan ollut hieman passiivi-

sempaa. Syyksi passiivisuudelle projektipäällikkö arvioi, että osa Oulun käräjäoikeuden henkilöstöstä saattaa kokea, ettei yhdistyminen kosketa heitä merkittävästi. Toisaalta Oulun käräjäoikeudessa on kaiken kaikkiaan enemmän henkilöstä Ylivieska-Raahen verrattuna. (Kaski 2018.)

Lisäksi hankkeesta on pyritty tiedottamaan mahdollisimman avoimesti ja paljon. Henkilöstöä on tiedotettu intrassa, ja asioita on käsitelty laamannin pitämässä infoissa. Myös Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstö on päässyt seuraamaan infotilaisuuksia videoyhteyden välityksellä kevästä lähtien. Laamanni korostaa, että tiedon saannilla ja sen avoimuudella on erittäin tärkeä merkitys hankkeen kannalta. (Savela 2018.) Tiedottaminen on tärkeää myös sidosryhmille. Yhdistymisestä on tiedotettu esimerkiksi erilaisissa yhteistyöpalavereissa, ja asianajajille sekä oikeudenkäyntiavustajille on järjestetty oma tiedotustilaisuus vuoden 2018 elokuussa. (Kaski 2018.) Vaikka tietoa on hankkeen aikana annettu paljon, sitä olisi voinut antaa enemmänkin. Tietoa on kuitenkin ollut saatavilla, eikä mitään asioita ole pantattu. Tiedottamisella on tärkeä merkitys, sillä henkilöstöllä ei ole aikaa pelkästään itsenäisesti tutustua tuleviin muutoksiin. (Savela 2018.)

Yhdistymishankkeen suunnittelussa on ollut tarkoituksena, että kaikkea henkilöstön omasta työstään jakamaa tietoa voitaisiin hyödyntää päätöksiä harkittaessa. Laamanni kuitenkin huomauttaa, ettei tämä tarkoita, että kaikki ratkaisut voitaisiin toteuttaa kaikkien toiveiden mukaisesti. Näkökohdat ovat kuitenkin tärkeitä linjauksia harkittaessa. Hankkeessa on jouduttu tekemään myös ratkaisuja, jotka eivät ole miellyttäneet kaikkia. Edellä mainittuun viitaten laamanni toteaa, ettei organisaatiota voi eikä saa rakentaa pelkästään siitä näkökulmasta, mikä ratkaisu on työntekijälle optimaalisin. Keskiössä on oikeuspalveluita hakeva asiakas sekä se, mitä asiakas palveluilta haluaa. Tämä tarkoittaa lainmukaisia ratkaisuja mahdollisimman nopeasti ja halvalla. Päätöksissä pyritään kuitenkin siihen, että ne olisivat henkilöstön ja asiakkaiden kannalta hyviä sekä tuottaisivat tulosta. Päätöksenteossa huomioon tulee ottaa myös taloudelliset näkökohdat. (Savela 2018.)

6.8 Yhdistymishankkeen tilanne marraskuussa 2018

Marraskuun 2018 alkupuolella yhdistymisen voidaan todeta edenneen tavoitteiden mukaisesti, vaikka joitakin toimenpiteitä täytyy vielä tehdä tiedotukseen, toimitiloihin, toiminnan suunnitteluun, tietojärjestelmiin ja ICT- asioihin liittyen. Yhdistymiseen liittyviä hallinnollisia suunnitelmia tulee käydä läpi, ja erilaisia suunnitelmia on vahvistettava. Joulukuussa kaikki asiat käydään vielä läpi yhteistoimintaelimessä. (Savela 2018.)

Osastojen tehtävät, työnjako ja työnkulut sekä niitä koskevat suunnitelmat on tarkoitus saada valmiiksi marraskuun 2018 puoleen väliin mennessä, heti osastojen muutosvalmennuksen päätyttyä. Suunnitelmat käydään läpi yhdistymisen johtoryhmässä 16. marraskuuta, ja niiden on tarkoitus olla lopullisesti valmiina marraskuun loppuun mennessä. (Kaski 2018.) Osastojen suunnitelmien pohjalta laaditaan myös uusi työjärjestys vuoden loppuun mennessä (Savela 2018). Näiden osalta aikataulussa tullaan pysymään hyvin (Kaski 2018).

Lisäksi monia käytännön asioita tulee vielä hoitaa. Esimerkiksi kylttejä ja nimenmuutoksia eri paikkoihin täytyy tehdä. Samoin Internet- sivuihin ja intraan tehdään vielä muutoksia. Myös arkistot ovat olleet työn olla ja niiden osalta täytyy seurata, miten tilanne etenee. (Kaski 2018.) Lisäksi erilaisia lomakkeita ja asiakirjapohjia täytyy muokata. Koska istuntoja on jatkossa myös Ylivieskassa, täytyy esimerkiksi muutoksenhakuohjeet päivittää ajan tasalle. Yhdistymisen ollessa lähellä tiedottamista lisätään entisestään. Yhteistyö- ja sidosryhmäviestintää lisätään, ja yhdistymisestä annetaan mediatiedote. (Savela 2018.)

Henkilöstöasiat ovat edenneet hyvin, vaikka pieniä yksityiskohtia on vielä hiomatta. Siirrot ja virka- paikat on tehty, mutta muutamia pienempiä asioita, kuten muuttoavustuksia tai haittakorvauksia työmatkojen pidentymiseen liittyen, on vielä kesken. Myös muutamia nimityksiä täytyy vielä tehdä. Esimerkiksi rikososaston sijaisen ja summaaristen asioiden yksikön esimiehen nimittäminen on vielä kesken. (Kaski 2018.)

6.9 Toimenpiteet yhdistymisen astuttua voimaan

Uudistuksen astuessa voimaan käräjäoikeudessa aletaan toimia laadittujen suunnitelmien mukaisesti. Voimaantulon jälkeen havaitaan, mikäli jotain on jäänyt hankkeen suunnittelussa huomioimatta. Mahdollisia epäkohtia käydään läpi sekä pohditaan, miten niiden osalta tulee toimia. Projektipäällikkö huomauttaa, että etenkin alussa jokaisella tulee olemaan opettelemista sen suhteen, miten missäkin asiassa toimitaan. Esimerkiksi kirjaamossa asioiden jako saattaa alussa olla hie- man työläämpää. (Kaski 2018.)

Lisäksi esimiesten osalta on syytä pohtia, missä määrin heidän on tarpeellista käydä Ylivieskan toimipisteellä (Kaski 2018). Laamanni korostaa, että yhdistymisen jälkeen tullaan tarvitsemaan tavallista enemmän erilaisia tapaamisia, joissa käydään läpi yhdistymistä. Erityisesti Ylivieskan ja

Oulun kanslioiden välisen yhteistyön kehittämiseen panostetaan alkuvaiheessa, jotta yhteistyö saadaan toimimaan mahdollisimman saumattomasti. Tähän liittyen pidetään palavereita, ja esimiehet tulevat vierailemaan toimipisteillä puolin ja toisin. Laamannin näkemyksen mukaan esimiesten vierailuja on syytä tehdä ainakin kuukausittain. (Savela 2018.)

Toistaiseksi ei ole suunniteltu, onko yhdistymisen johtoryhmän tarpeellista kokoontua yhdistymisen astuttua voimaan. Erilaisia palavereita pidetään muutenkin säännöllisesti. Lisäksi käräjäoikeuden johtoryhmän ja yhdistymisen johtoryhmän kokoonpanot vastaavat hyvin pitkälti toisiaan, sillä Oulun käräjäoikeuden johtoryhmään on valittu siirtymäkauden ajaksi myös yhdistymisen johtoryhmään kuuluva Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden laamanni Heikki Sneck. Yhdistymishankkeen paikallinen projektipäällikkö uskoo, että käräjäoikeuden johtoryhmän kokoukset ovat tämän vuoksi riittäviä. (Kaski 2018.)

6.10 Yhdistymiseen liittyvät haasteet ja suhtautuminen hankkeeseen

Hallintojohtajan arvion mukaan yhdistyminen ei ole nostattanut suurempia tunteita Oulun käräjäoikeudessa. Oulun käräjäoikeudessa on oltu toiveikkaita sen suhteen, että yhdistymisen myötä saatisiin lisää resursseja. (Lehtelä 2018.) Myös laamannin ja yhdistymishankkeen paikallisen projektipäällikön näkemyksen mukaan hankkeeseen on suhtauduttu Oulun käräjäoikeudessa rauhallisesti ja positiivisesti, sillä uudistus ei tarkoita kovin suuria muutoksia Oulun käräjäoikeudessa (Kaski 2018; Savela 2018).

Laamanni korostaa uudistuksen merkitystä erityisesti Ylivieskan-Raahen käräjäoikeuden henkilöstöä ajatellen. Muutos on suuri, sillä he tulevat osaksi tulosvastuullista ja erikoistunutta organisaatiota. Toimintakulttuuri muuttuu, ja vahvaksi muodostunut identiteetti omasta käräjäoikeudesta katoaa. Yhdistyminen vaikuttaa merkittävästi myös Raahen alueella asuvien henkilöiden yksityiselämään, sillä he joutuvat matkustamaan päivittäin töiden vuoksi yhteensä noin 160 kilometriä. Edellä mainituista syistä johtuen yhdistyminen on herättänyt ymmärrettävästi negatiivisia tunteita. (Savela 2018.) Myös hallintojohtaja korostaa yhdistymisen merkitystä Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden näkökulmasta viitaten toimintakulttuurin muutoksiin ja omasta käräjäoikeudesta muodostuneen identiteetin katoamiseen. Enää ei ole erikseen Ylivieskan asioita, vaan pelkästään Oulun käräjäoikeuden asioita. Lisäksi tiettyjen henkilöiden tehtävänkuvat muuttuvat täysin. (Lehtelä 2018.)

Projektipäällikön näkemyksen mukaan uudistukseen ei ole Raahessa etenkään alkuvaiheessa suhtauduttu kovin positiivisesti. Raahessa eläteltiin pitkään toiveita siitä, ettei yhdistyminen toteutuisi. Myös kansanedustajat pyrkivät vaikuttamaan suunnitelmiin siten, ettei kansliaa lakkautettaisi (Kaski 2018). Rakenneuudistushankkeen suunnitteluvaiheessa oikeusministeriö pyysi eri tahoilta, kuten kunnilta, kaupungeilta ja käräjäoikeuksilta lausuntoa oikeusministeriön mietinnöstä ”Käräjäoikeusverkoston kehittäminen” (mietintöjä ja lausuntoja 14/2015), jossa ehdotettiin kahta eri vaihtoehtoa ratkaisua käräjäoikeusverkoston kehittämiseksi. Oulun käräjäoikeus lausui kannattavansa molempia ehdotettuja malleja, sillä ne olivat yhtenevät Oulun käräjäoikeuden kannalta. Oulun käräjäoikeus kuitenkin huomautti, että Raahen istuntopaikka tulisi säilyttää pitkien välimatkojen ja asiamäärien vuoksi. (Oikeusministeriö 2015a, 67.)

Ylivieska-Raahen käräjäoikeus lausui haluavansa säilyä itsenäisenä käräjäoikeutena, ja että sen kanslia tulisi säilyttää, vaikka käräjäoikeudet yhdistyisivät. Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden mukaan sen kanslioiden käytännöt ovat keskenään hyvin yhtenäiset ja työmäärät tasaiset. Lisäksi käräjäoikeus lausui, ettei yhdistymisen myötä saavutettaisi merkittäviä säästöjä, sillä pitkät välimatkat tulisivat aiheuttamaan kustannuksia. Samalla vedottiin oikeuden saatavuuden ja oikeusturvan heikkenemiseen. Ylivieska-Raahen käräjäoikeus huomautti, ettei sähköinen asiointi takaa syrjäseudulla asuvan oikeusturvaa, eikä kaikilla ei ole riittävää osaamista pystyäkseen hyödyntämään sähköisiä palveluita. (Oikeusministeriö 2015a, 67.)

Raahen kaupungin lisäksi Siikajoen ja Pyhäjoen kunnat vastustivat Raahen kanslian lakkauttamista. Tätä perusteltiin sillä, että Raahen kaupunki on suuri ja kehittyvä kaupunki. Toisekseen vedottiin siihen, että Raahen seutukuntaan kohdistuu lähiaikoina suuria hankkeita, jotka lisäävät tarvetta käräjäoikeuden palveluille. Esimerkiksi Pyhäjoen ydinvoimahankkeen on arveltu lisäävän käsittelyyn tulevien asioiden määrää, minkä seurauksena asiointi käräjäoikeuksissa lisääntyy ja istuntojen määrä kasvaa. (Oikeusministeriö 2015a, 68.)

Kun yhdistyminen lopulta päätettiin vastustuksesta huolimatta toteuttaa ja Raahen kanslia lakkauttaa, on realiteetin hyväksyminen vienyt ymmärrettävistä syistä aikaa. Haasteellista on ollut lisäksi se, että Ylivieska-Raahen käräjäoikeudella on ollut hyvin voimakas ajatus omasta osastosta ja sen toteuttamisesta. Ratkaisusta olla muodostamatta omaa osastoa on oltu harmissaan, eikä sitä ole pidetty lainkaan hyvänä vaihtoehtona. Vaikka Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstön tämän hetkistä ajatuksista yhdistymisen suhteen ei ole täyttä varmuutta, projektipäällikkö uskoo, että henkilöstö on ainakin osittain alkanut innostua siitä, että he voivat jatkossa erikoistua ja keskittyä

tiettyihin tehtäviin. Positiivista on, että jokaisella tulee olemaan jatkossa selkeämmät omat tehtävät. Projektipäällikkö on toiveikkaina sen suhteen, että kaikki sujuu hyvin ja henkilöstö voi lopulta olla tyytyväinen muutokseen. (Kaski 2018.)

Uudistuksen osalta elettiin pitkään välivaiheessa, jossa ei ollut tietoa siitä, mitä muutoksia tullaan todellisuudessa tekemään. Uudistusta varten ei ollut lakeja, vaan pelkästään suunnitelmia. Tämän vuoksi muutosta ei päässyt prosessoimaan. Laamanni kuitenkin uskoo, että tähän mennessä kaikki ovat sopeutuneet muutokseen hyvin alun vastustuksesta huolimatta. (Savela 2019.) Yhdistymiseen valmistautuminen on aloitettu Oulun käräjäoikeudessa huomattavasti aikaisemmin kuin muissa käräjäoikeuksissa, minkä projektipäällikkö uskoo auttaneen asian hyväksymisessä (Kaski 2018). Myös laamanni yhtyy projektipäällikön näkemykseen ja nostaa esille lisäksi muutosvalmennuksen merkityksen. Muutosvalmennuksen myötä henkilöstö on saanut tukea muutosprosessin hoitamiseen myös yksilötasolla, minkä laamanni arvioi helpottaneen asian prosessointia. (Savela 2018.)

Laamanni huomauttaa, että uuden organisaation rakentaminen, uudet toimenkuvat sekä työnkulun yhteensovittaminen asettavat omat haasteensa, ja että yhdistymisessä on kaiken kaikkiaan iso työ. Haasteellista on etenkin se, että molemmissa organisaatioissa on oma toimintakulttuuri ja omat työskentelytavat, jotka täytyy sovittaa yhteen. Yhdistymisessä on erityisen tärkeää, että Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstö saadaan sujuvasti mukaan Oulun käräjäoikeuden toimintaan, ja että henkilöstö kokee itsensä tervetulleeksi ja arvostetuksi. Tähän on Oulun käräjäoikeudessa pyritty panostamaan parhain mahdollisin keinoin. (Savela 2018.)

Yhdistyminen asettaa omat haasteensa myös esimiehille, sillä alaisia sijaitsee useammalla paikkakunnalla ja organisoitavaa on enemmän. Esimerkiksi palaverit olisi helpompi toteuttaa, mikäli kaikki voisivat olla fyysisesti läsnä. Toisaalta tähän on Oulun käräjäoikeudessa jo totuttu, sillä osa henkilöstöstä työskentelee Valkealinnassa. Henkilöstön hajaannusta tulee sen vuoksi jo nykyisin jonkin verran. (Kaski 2018.)

Hallintojohtaja nostaa lisäksi eräänä yhdistymiseen liittyvänä merkittävänä haasteena esiin sisäilmaongelmat Oulun oikeustalolla. Sisäilmaongelmat ja Oulun käräjäoikeuden tilojen kunto ovat aiheuttaneet huolta henkilöissä, jotka siirtyvät Oulun käräjäoikeuden tiloihin vuoden vaihteessa. Aiheesta on kuitenkin viestitelty avoimesti. Hallintojohtaja korostaa, että tilanteessa täytyy luottaa tutkimuksia tekeviin henkilöihin ja heidän tekemäänsä raportointiin. (Lehtelä 2018.)

Samaan asiaan on kiinnittänyt huomiota myös lakivaliokunta mietinnössään. Vuonna 2016 alkaneen poliisitalon remontin seurauksena sekä poliisi- että oikeustalolla on ilmennyt vakavia sisäilmaongelmia, minkä vuoksi molempien talojen henkilöstöä on jouduttu siirtämään työskentelemään väistötiloihin. Oikeustalolle on ollut suunnitteilla peruskorjaus vuoden 2019 alkuun mennessä. Lakivaliokunta on korostanut, että Oulun käräjäoikeuden toimintakyvystä sekä henkilöstön terveydestä ja turvallisuudesta on syytä huolehtia peruskorjauksen aikana. Tämä edellyttää esimerkiksi sitä, että käräjäoikeuden käytössä on riittävät väistötilat peruskorjauksen aikana. Valiokunta on ehdottanut, että peruskorjauksen aikana esimerkiksi Raahen istuntosaleja voisi hyödyntää. (LaVM 11/2017 vp, 8 – 9.)

Myös Oulun käräjäoikeuden laamanni esitti blogikirjoituksessaan vuonna 2017, että istuntojen järjestäminen Raahessa uudistuksen jälkeen on mahdollista toimitilaongelmien vuoksi siihen saakka, kunnes Oulun oikeustalon istuntotilat saadaan uudistettua (Savela 2017, viitattu 4.10.2018). Kaikki istunnot on kuitenkin päätetty siirtää Ouluun, ja Ouluun on suunnitteilla nykyisten väistötoimistotilojen ja kahden väistöistuntosalin lisäksi kolmas istuntosali (Lehtelä 2018).

Projektipäällikkö näkee, että suuremmilla yksiköillä on omat hyötynsä. Erikoistuminen on järkevää, koska silloin on mahdollista keskittyä yhteen asiaryhmään ja kehittää ammattitaitoa sen osalta. Riita- ja rikosasioiden käsittelyaikataulujen ja rytmin yhteensovittaminen on haastavaa, minkä vuoksi yhteen asiaryhmään keskittyminen tekee työskentelystä huomattavasti mielekkäämpää ja tehokkaampaa. Toisaalta osastoja voi välillä vaihtaa, jolloin myös muut asiat pysyvät hyvin muistissa. Kaiken kaikkiaan projektipäällikkö näkee yhdistymisen järkevänä ratkaisuna. (Kaski 2018.)

Myös laamanni ottaa kantaa erikoistumiseen ja sen merkitykseen. Aiemmin, kun tuomarit käsittelivät kaikkia asioita, tuomareilla säilyi hyvä kuva oikeusjärjestelmästä. Työ oli mielenkiintoista, vaihtelevaa ja motivoivaa. Toisaalta myös erikoistumisesta on pidetty. Kun osaaminen on vahvempaa, se tuo työn tekemiseen varmuutta ja sen myötä tekemisen iloa. Tämän vuoksi erikoistuminen parantaa omalta osaltaan myös työhyvinvointia. Laamanni kuvailee erikoistumista toisaalta myös välttämättömänä kehityksenä, sillä nykyiset tehokkuusvaatimukset ovat kovat ja käsiteltävät asiat ovat niin haastavia, ettei aika riitä osaamisen ylläpitämiseen yhtä korkeatasoisena kaikissa asiaryhmissä. Laamanni pitää eräänä keskeisenä vaikutuksena yhdistymisessä sitä, että jatkossa myös Ylivieska-Raahen alueella tuomarit ovat erikoistuneita. Tämän myötä Ylivieska-Raahen alueella pystytään jatkossa tarjoamaan erikoisosaajia, mikä on merkittävä vaikutus kansalaisten ja etenkin käräjäoikeuden asiakkaiden näkökulmasta. (Savela 2018.)

Projektipäällikkö pitää yhdistymisessä tärkeänä lähtökohtana sitä, että ihmisille aiheutuva haitta olisi mahdollisimman pieni suhteessa siihen mitä ollaan tekemässä. Hankkeessa on tärkeää kuunnella ihmisiä ja antaa riittävästi tietoa tulevista muutoksista. Projektipäällikkö uskoo, että toimenpiteet yhdistymisen eteen ovat olleet riittäviä, ja että asiat ovat sen osalta hyvällä mallilla. Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstö on osallistunut työryhmiin ja yhteisiin tapaamisiin ja toiveissa onkin, että yhdistymiseen suhtautuminen olisi alkanut muuttua positiivisempaan suuntaan (Kaski 2018).

Laamannin näkemyksen mukaan hankkeen eteen on saatu tehtyä paljon ottaen huomioon, että käräjäoikeuden on keskityttävä ensisijaisesti ratkaisujen tuottamiseen. Oulun käräjäoikeudessa asioita täytyy ratkaista lähes 30 000 vuosittain ja Ylivieskassa- Raahessa tästä kolmannes. Vaikka hankkeen eteen on käytetty paljon työpäiviä ja koko henkilökunta on osallistunut sen toteutukseen, ratkaisuja on saatu aikaiseksi, eikä Oulun käräjäoikeuden tuottavuus ole romahtanut. Merkittävää on myös se, ettei yhdistymiseen ole saatu lisäresursseja, vaan hankkeen suunnittelu ja muut toimenpiteet on täytynyt hoitaa olemassa olevilla resursseilla. Tämä on väistämättä aiheuttanut henkilöstölle lisäkuormitusta sekä vaatinut henkilökunnalta joustavuutta. (Savela 2018.)

Laamanni uskoo, että tavoitteisiin tullaan pääsemään ja hanke tullaan toteuttamaan onnistuneesti. On kuitenkin huomioitava, että kaikki ei tapahdu välittömästi uudistuksen astuttua voimaan. Myös voimaantulon jälkeen asioita täytyy hioa sekä tehdä tarvittavia korjausliikkeitä. Vasta viiden vuoden kuluttua uudistuksesta voidaan tarkastella, mikä on ollut sen vaikuttavuus. (Savela 2018.) Myös hallintojohtaja korostaa, että uudistuksen jälkeen on tärkeä seurata sen vaikutuksia sekä sitä, miten asiat lähtevät sujumaan (Lehtelä 2018).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Oulun käräjäoikeus on kehittynyt organisaatioltaan merkittävästi vuodesta 1993 lähtien, jolloin käräjäoikeudet aloittivat varsinaisesti toimintansa. Oulun käräjäoikeus on ollut aina aktiivisesti mukana muutoksessa, ja toimintaa on tehostettu aina kun tarve tehostamiselle on ollut. Tuomiopiiri on laajentunut, yksikkökoko kasvanut ja organisaation rakenne muuttunut. Vuosien mittaan osastojako ja esimiesten roolit ovat selkeytyneet, ja Oulun käräjäoikeudesta on kehittynyt erikoistunut ja tulostavasti toimiva organisaatio. Niukoista resursseistaan huolimatta Oulun käräjäoikeus on pärjännyt hyvin.

Vuoden 2019 rakenneuudistuksen seurauksena Oulun käräjäoikeuden organisaatio muuttuu jälleen. Ylivieska-Raahen käräjäoikeus yhdistyy osaksi Oulun käräjäoikeutta, ja koko henkilöstö siirtyy Oulun käräjäoikeuden palvelukseen. Ylivieskaan jää kanslia ja istuntopaikka, ja Ylivieskan toimipisteeltä saa jatkossa samat palvelut kuin Oulusta. Kuusamon kanslia lakkaa, ja Kuusamoon jää ainoastaan istuntopaikka. Myös Kuusamossa työskentelevien virkapaikat siirtyvät Ouluun, mutta he työskentelevät viiden vuoden siirtymäajan verran Kuusamon istuntopaikalle järjestettävillä työpisteillä. Pudasjärveltä lakkautetaan istuntopaikka kokonaan. Oulun käräjäoikeuden kansliat sijaitsevat siten Oulussa ja Ylivieskassa ja istuntopaikat Oulussa, Ylivieskassa ja Kuusamossa.

Rakenneuudistuksen myötä merioikeus- ja ryhmäkanneasioita ei käsitellä enää Oulussa. Tällä ei ole kuitenkaan suurta merkitystä, sillä asioiden käsittely on muutenkin Oulun käräjäoikeudessa vähäistä. Suurempi merkitys on yrityssaneeraus- ja ulosottoasioiden keskittämisellä, jonka seurauksena koko Lapin alueen ulosotto- ja yrityssaneerausasiat keskitetään Oulun käräjäoikeuteen. Tämä tulee lisäämään käsiteltävien asioiden määrää merkittävästi.

Opinnäytetyön keskeisenä johtopäätöksenä voidaan todeta, että Oulun käräjäoikeuden ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden yhdistyminen on yksi rakenneuudistuksen merkittävimmistä vaikutuksista Oulun käräjäoikeudessa. Tuomiopiiri laajenee ja toimipisteet sijaitsevat edelleen usealla paikkakunnalla. Käräjäoikeuden koko kasvaa, ja samalla myös vastuu käräjäoikeutena kasvaa. Tämä aiheuttaa haasteita hallinnolle ja johtamiselle, sillä organisoitavaa ja hallinnointia on enemmän. Monipaikkaisuuteen liittyy haasteita myös käytännön asioiden järjestelyssä, kuten palaverien järjestämisessä.

Oulun käräjäoikeuden henkilöstön näkökulmasta yhdistymisen vaikutukset eivät ole kuitenkaan kovin merkittäviä. Työ- ja toimintatavat eivät juurikaan muutu ja tehtäväkuvat pysyvät pääasiassa samanlaisina. Tämän vuoksi yhdistymiseen on suhtauduttu Oulun käräjäoikeudessa positiivisesti, eikä se ole herättänyt suurempia tunteita. Yhdistymisen haasteet liittyvät Oulun käräjäoikeudessa hyvin pitkälti siihen, miten kahden toimipisteen välinen yhteistyö saadaan toimimaan.

Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstö on ymmärrettävistä syistä suhtautunut yhdistymiseen negatiivisesti. Muutos on merkittävä etenkin Raahessa asuvan henkilöstön näkökulmasta, sillä he joutuvat matkustamaan töiden vuoksi päivittäin yhteensä noin 160 kilometriä. Tämä on suuri muutos yksityiselämän kannalta, sillä työmatkat ja työpäivät pidentyvät huomattavasti. Ylivieska-Raahen henkilöstöstä Oulun käräjäoikeuteen siirtyy kaiken kaikkiaan noin 15 henkilöä. Pelkästään tämän perusteella voidaan päätellä, että yhdistymisen vaikutukset etenkin työ- ja menettelytapojen osalta ovat suuremmat Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstön näkökulmasta, sillä Ylivieska-Raahen käräjäoikeus yhdistyy osaksi huomattavasti suurempaa kokonaisuutta. Identiteetti omasta käräjäoikeudesta katoaa, ja toimintakulttuuri muuttuu. Tiettyjen henkilöiden tehtäväkuva muuttuu merkittävästi.

Eräs keskeinen työ- ja toimintatapoihin vaikuttava tekijä on erikoistuminen. Oulun käräjäoikeuden henkilöstö on jo valmiiksi erikoistunutta, mutta jatkossa myös Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstö tulee erikoistumaan. Tuomarit ja sihteerit keskittyvät tiettyihin asioihin sen sijaan, että kaikki hoitaisivat kaikkia asioita. Tämä voidaan nähdä positiivisena muutoksena, sillä työntekijät pystyvät keskittymään tiettyihin asiaryhmiin ja siten kehittämään osaamistaan tietyllä osa-alueella. Tämä parantaa tuomioistuinpalveluiden laatua, sillä ratkaisuja pystytään antamaan nopeammin, laadukkaammin ja edullisemmin. Samalla kansalaisten oikeusturva paranee. Erikoistumisen mahdollistaminen onkin yksi tulevan rakenneuudistuksen keskeisimmistä tavoitteista. Erikoistuminen on välttämätöntä, sillä käsiteltävien asioiden ollessa entistä haastavampia ja resurssien ollessa tiukoilla aika ei riitä yhtä korkealaatuisen osaamisen ylläpitämiseen kaikissa asiaryhmissä.

Koska Ylivieska-Raahen käräjäoikeus yhdistyy osaksi Oulun käräjäoikeutta, alueelliset erot tuomioistuinten toiminnan tehokkuudessa tasoittuvat. Alueellisen yhdenvertaisuuden on todettu heikentyvän, mikäli yksiköt ovat erikokoisia ja eroavat tehokkuuden osalta keskenään. Erot tehokkuudessa puolestaan vaikuttavat käsittelyaikoihin. Ylivieska-Raahessa käsittelyajat ovat tietyissä asia-

ryhmissä heikommat kuin Oulussa. Yhdistymisen myötä erot tasaantuvat, sillä yhdistymisessä pyritään siihen, että resurssit jakautuvat tasaisemmin yksiköiden välillä, ja että käsittelyajat ovat suunnilleen samat molemmissa yksiköissä. Tämän myötä alueellinen yhdenvertaisuus paranee.

Yhdistymiseen valmistautuminen on alkanut vuonna 2016, jolloin yhdistymistä varten laadittu yhdistymisstrategia vahvistettiin. Yhdistymistä varten perustettiin projektiorganisaatio, joka koostuu molempien käräjäoikeuksien edustajista. Yhdistymistä on käsitelty johtoryhmän kokouksissa, ja käräjäoikeuden henkilöstö on sijoitettu erilaisiin työryhmiin kahdessa eri vaiheessa. Henkilöstölle ja esimiehille on järjestetty muutosvalmennusta, jonka tarkoituksena on ollut valmentaa henkilöstöä muutokseen, tutustuttaa henkilöstöä keskenään sekä suunnitella yhdessä tulevia toimintatapoja. Yhdistymiseen liittyviä kysymyksiä on työستetty myös yhdistymisseminaareissa. Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstö on päässyt osallistumaan edellä mainittujen tilaisuuksien lisäksi esimerkiksi Oulun käräjäoikeuden infotilaisuuksiin ja virkistysiltapäiviin.

Valmistautuminen on aloitettu hyvissä ajoin, mikä on osaltaan helpottanut muutoksen hyväksymistä. Henkilöstöä on tiedotettu aktiivisesti ja pyritty osallistamaan yhteiseen toimintaan ja toiminnan suunnitteluun mahdollisimman paljon. Tämä on tärkeää etenkin Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden kannalta, sillä yhteisten tapahtumien myötä henkilöstö pääsee tutustumaan uuteen työyhteisöön sekä uusiin, muuttuviin työtapoihin. Mitä enemmän tietää siitä, mitä muutos tuo tullessaan, sitä helpompi muutokseen on sopeutua. Vaikka muutokset eivät ole yhtä merkittäviä Oulun käräjäoikeuden näkökulmasta, myös Oulun käräjäoikeuden henkilöstön osallistuminen yhteisiin tapahtumiin on tärkeää. Tällä tavoin yhteiset toimintatavat saadaan muokattua mahdollisimman toimiviksi jo alussa, sillä jo suunnitteluvaiheessa saadaan kattavasti näkemystä molemmista yhdistyvistä organisaatioista. On kuitenkin selvää, että menettelytapa joudutaan muokkaamaan ja pohtimaan myös yhdistymisen jälkeen.

Edellä kuvatuin tavoin henkilöstö on päässyt osallistumaan yhdistymistä koskevaan suunnitteluun ja heitä koskevaan päätöksentekoon. Lisäksi henkilöstöä on tiedotettu tulevista muutoksista. Tämän nojalla voidaan todeta, että yhteistoimintalain mukaiset tavoitteet yhteistoiminnan edistämisestä ja henkilöstön riittävästä tiedottamisesta heitä koskevista asioista ovat toteutuneet hankkeen osalta hyvin.

Vaikka yhdistyminen ei muuta Oulun käräjäoikeuden organisaatorakennetta merkittävästi, siihen tehdään kuitenkin pieniä muutoksia. Osastot säilyvät samoina, mutta laajenevat myös Ylivieskaan.

Siirtyvä henkilöstö pyritään sijoittamaan olemassa oleville osastoille sen mukaisesti, mitä tehtäviä he ovat aiemmin hoitaneet. Osastojen yksiköiden järjestelyissä tehdään pieniä muutoksia, ja osa yksiköistä siirtyy eri osastolle.

Ratkaisuun olla perustamatta Ylivieskalle omaa osastoa on päädytty, sillä kokemukset oman osaston muodostamisesta eivät ole olleet hyviä. Kun Kuusamo muodostettiin omaksi osastokseen Oulun käräjäoikeuden yhteyteen vuonna 2010, jouduttiin osasto purkamaan pian yhdistymisen jälkeen ratkaisun toimimattomuuden vuoksi. Edellä mainittuun viitaten voidaan todeta, että kokemus aieman yhdistymishankkeen läpiviennistä on ollut merkittävä hyöty nykyisen hankkeen toteutuksessa. Kokemusten myötä on tiedetty heti, ettei oman osaston muodostaminen ole tarkoituksenmukaista. Resursseja ei pystytä silloin hyödyntämään parhaalla mahdollisella tavalla.

Resurssien optimaaliseen hyödyntämiseen on tärkeää kiinnittää huomiota, jotta päästäisiin rakennuudistuksen tavoitteisiin tuomioistuimen toimintakyvyn turvaamisesta ja kansalaisten oikeusturvan toteutumisesta tiukkojen taloudellisten reunaehtojen vallitessa. Tämän vuoksi on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että ratkaisujen myötä päästään mahdollisimman tehokkaisiin lopputuloksiin. Monenlaisilla ratkaisuilla voidaan päästä hyvin lopputuloksiin, ja toisaalta ratkaisut voivat myös epäonnistua. Tämän vuoksi on tärkeää seurata, miten uudistus lähtee vaikuttamaan. Tulokset ovat nähtävissä kuitenkin vasta monen vuoden kuluttua uudistuksen jälkeen.

Koska valmistautuminen yhdistymiseen on aloitettu hyvissä ajoin, on hankkeessa pysytty varsin hyvin aikatauluissa. Vuoden 2018 marraskuussa vaikuttaa siltä, että yhdistyminen toteutuu suunnitelmien mukaisesti. Yhdistymisen jälkeen on tärkeää seurata, miten yhteistyö kahden toimipisteen välillä lähtee toimimaan. Toimintatapoja tulee muokata, jotta toiminta saadaan muodostettua mahdollisimman tehokkaaksi. Keskeistä yhdistymishankkeessa onkin se, että molemmista yhdistyvistä organisaatioista löydetään parhaat toimintatavat.

Tiivistetysti voidaan todeta, että Oulun ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden yhdistyminen on tarpeellista, jotta käräjäoikeuksien toimintakyky ja kansalaisten oikeusturva voidaan turvata myös tulevaisuudessa. Isommalla yksiköllä on hyötynsä, sillä resurssit saadaan kohdistettua tehokkaammin, yksikkö ei ole niin haavoittuvainen poikkeustilanteissa, henkilöstö erikoistuu ja toiminnasta saadaan kaiken kaikkiaan laadukkaampaa ja tehokkaampaa. Alueellinen yhdenvertaisuus parane, sillä jatkossa myös Ylivieska-Raahen alueella pystytään tarjoamaan erikoisosaamista.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden ja Oulun käräjäoikeuden yhdistymisen vaikutuksia Oulun käräjäoikeudessa organisatorisesta näkökulmasta. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, millä tavalla yhdistymishanke on käytännössä toteutettu. Tulevan rakenneuudistuksen sekä Oulun käräjäoikeuden organisaation ja käräjäoikeusverkoston kehityksen havainnollistamiseksi työssä oli tarkoituksena käsitellä myös aiempia rakenneuudistushankkeita vuosilta 1993 ja 2010.

Työssä on onnistuttu kuvaamaan keskeisimmät vuoden 2019 rakenneuudistusten vaikutukset koko käräjäoikeusverkostossa siten, että uudistuksen merkitys on mahdollista sen perusteella ymmärtää. Työ etenee kronologisesti ja jäsennellysti, minkä vuoksi käräjäoikeusverkoston ja Oulun käräjäoikeuden kehitys aikavälillä 1993 – 2019 havainnollistuvat hyvin. Vuoden 2019 rakenneuudistusta ja sen vaikutuksia Oulun käräjäoikeudessa on käsitelty muihin opinnäytetyössä esiteltäviin hankkeisiin verrattuna perusteellisemmin, sillä vuoden 2019 rakenneuudistus on opinnäytetyön aiheen kannalta hankkeista keskeisin.

Vuoden 2010 hanke on otettu mukaan opinnäytetyöhön käräjäoikeusverkoston kehityksen havainnollistamisen lisäksi siksi, että vuonna 2010 Oulun käräjäoikeudessa toteutettiin yhdistymishanke Kuusamon käräjäoikeuden kanssa. Aiemman yhdistymishankkeen vertaamisella vuoden 2019 yhdistymishankkeeseen työhön on saatu lisää syvyyttä. Vuoden 1993 uudistus on otettu työhön mukaan, sillä se on ollut käräjäoikeuksien syntymisen vuoksi merkittävä muutos alioikeusverkostossa. Tätä aiempaa alioikeusverkoston rakennetta ei ole käsitelty, jotta aiheen rajausta pysyisi opinnäytetyön tavoitteiden ja aiheen kannalta tarkoituksenmukaisena.

Työssä on onnistuttu antamaan kattava yleiskuva siitä, miten yhdistyminen tulee muuttamaan Oulun käräjäoikeuden organisaatiota. Vuosien 2018 ja 2019 organisaatiokaaviot havainnollistavat, miten organisaation rakenne säilyy pääpiirteittäin samana, mutta osastojen sisällä tehdään pieniä muutoksia. Organisaatiokaavio havainnollistaa myös, miten Ylivieskan kanslia sulautetaan osaksi Oulun käräjäoikeuden 1.osastoa, eikä omaa erillistä osastoa muodosteta.

Työssä kuvataan pääpiirteissään sitä, miten henkilöstörakenne tulee muuttumaan. Henkilöstön määrä kasvaa ja rakenne muuttuu enemmän tuomaripainotteiseksi kansliahenkilöstön tarpeen vähenemisen myötä. Vuoden 2019 organisaatiokaavio havainnollistaa, miten henkilöstö tulee sijoittumaan organisaation sisällä. Henkilöstön määrää ja rakennetta olisi voinut kuvailla myös kattavammin, mutta aiheajasta ajatellen henkilöstöön liittyvien asioiden käsittely on nykyisessä laajuudessaan katsottu riittäväksi.

Työssä on käsitelty myös erilaisia muutoksia työ- ja toimintatavoissa. Oulun käräjäoikeudessa muutokset eivät ole merkittäviä, minkä vuoksi yhdistyminen ei ole herättänyt suurempia tunteita. Opinnäytetyöstä käy ilmi, miten yhdistyminen on huomattavasti merkityksellisempi muutos Ylivieska-Raahen käräjäoikeudelle, jossa toimintakulttuuri ja menettelytavat tulevat muuttumaan merkittävästi yhdistyttäessä suurempaan yksikköön.

Vaikka työn pääasiallisena tarkoituksena oli tutkia yhdistymisen vaikutuksia Oulun käräjäoikeudessa, on asiaa tarkasteltu myös Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden näkökulmasta. Koska muutos on yhdistyvän käräjäoikeuden kannalta huomattavasti suurempi ja vaikutukset merkittävämpiä, ovat Ylivieska-Raahen käräjäoikeuteen liittyvät näkökohdat kiinnostavia myös lukijaa ajatellen. Ilman näitä näkökulmia yhdistymisen käsittely olisi jäänyt suppeaksi.

Henkilöstön suhtautumisen tutkimisen osalta on huomattava, että Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstön suhtautumista ei ole opinnäytetyössä selvitetty Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstöltä itseltään. Opinnäytetyö sisältää ainoastaan Oulun käräjäoikeuden henkilökuntaan kuuluvien, opinnäytetyötä varten haastateltujen henkilöiden arvioita ja näkemyksiä suhtautumisesta. Sama koskee myös Oulun käräjäoikeuden henkilöstöä. Myös heidän suhtautumisestaan tehdyt johtopäätökset perustuvat kolmen haastateltavan henkilön näkemyksiin, eivätkä tulokset siten ole yleistettävissä koskemaan koko henkilöstöä. Luotettavampia tuloksia olisi saatu esimerkiksi kyselytutkimuksella, joka olisi voitu kohdistaa suoraan henkilöille, joita yhdistyminen koskee. Kyselytutkimuksen avulla suhtautumista olisi voitu tutkia myös laajemmalla otannalla, jolloin tulokset olisivat olleet luotettavampia.

Yhdistymishankkeen suurempi merkitys Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden näkökulmasta oli selvää jo opinnäytetyön aiheita harkitessa. Yhdistymistä olisi ollut mielenkiintoista tutkia myös Ylivieska-Raahen käräjäoikeuden henkilöstön näkökulmasta selvittämällä, miten Ylivieska-Raahen käräjäoi-

keuden henkilöstö suhtautuu yhdistymiseen. Lopulta näkökulmaksi valikoitui kuitenkin Oulun käräjäoikeuden näkökulma. Aihevalinnan taustalla vaikutti omien käytettävissä olevien resurssien lisäksi kiinnostus omaa työympäristöä ja siihen kohdistuvia muutoksia kohtaan. Opinnäytetyön avulla oli tavoitteena selvittää, miten uudistus tulee muuttamaan organisaatiota.

Opinnäytetyö on edennyt suunnitellusti ja aikataulujen mukaisesti. Lopullisen aiheen vahvistuttua työn rajauksen kanssa ei ole ollut haasteita, vaan työ lähti etenemään sujuvasti. Etenkin työn alkuvaiheessa eteneminen oli nopeaa, sillä muiden opintojen valmistuttua ajan pystyi hyödyntämään pelkästään opinnäytetyön tekemiseen. Työllistyminen vaiheessa, jossa opinnäytetyö oli edennyt puoleen väliin, asetti omat haasteensa opinnäytetyön tekemiselle. Aikaa opinnäytetyön tekemiselle oli huomattavasti vähemmän. Tästä huolimatta työ on edennyt nopeasti ja tavoitteiden mukaisesti.

Työ antaa kattavan yleiskuvan siitä, miten käräjäoikeusverkosto on kehittynyt vuosina 1993 – 2019 sekä millaisia muutoksia Oulun käräjäoikeuteen on rakenneuudistusten yhteydessä kohdistunut. Työstä käy ilmi, miten yhdistyminen vaikuttaa Oulun käräjäoikeuden organisaatorakenteeseen, miten se on käytännössä toteutettu, miten siinä ollaan edetty ja mitä erityistä hankkeessa on täytynyt ottaa huomioon. Työtä voi siten hyödyntää esimerkiksi vastaavanlaisissa organisaatioon kohdistuvissa muutostilanteissa. Tämän johdosta voidaan todeta, että opinnäytetyö vastaa niihin kysymyksiin, joita sen tarkoituksena on ollut tutkia.

Opinnäytetyön tekeminen on monilta osin kehittänyt ammattitaitoa. Ymmärrys käräjäoikeusverkosta ja sen kehittämisen merkityksellisyydestä ovat lisääntyneet. Opinnäytetyön tekeminen on havainnollistanut, miten mittavasta hankkeesta käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeessa on kyse. Lisäksi se on konkretisoinut, mitä hanke tarkoittaa yksikkötasolla tarkasteltuna. Työn tekemisen myötä tietämys omasta työympäristöstä, sen rakenteesta ja siihen kohdistuvista muutoksista on lisääntynyt. Myös projektiluontoinen työskentely on kehittänyt omalta osaltaan ammattitaitoa, sillä työn aikana on täytynyt suunnitella omaa työskentelyään ajallisesti sekä asettaa välitavoitteita, jotta työ etenisi sujuvasti loppuun saakka. Näin ollen kyky suunnitella omaa ajankäyttöä sekä organisoida omaa työskentelyä ovat kehittyneet opinnäytetyöprosessin aikana.

Opinnäytetyön jatkotutkimusaiheena voisi selvittää, miten Oulun ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeuksien yhdistyminen onnistunut ja onko sillä saavutettu haluttuja lopputuloksia. Vaikutusten tutkimi-

nen on tärkeää, jotta voidaan arvioida, onko suuremman yksikön muodostamisella päästy rakennemuutuksen tavoitteisiin toiminnan tehokkuudesta sekä tuomioistuinten toimintakyvyn ja oikeusturvan toteutumisen turvaamisesta.

LÄHTEET

HE 28/1986 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle yleisten alioikeuksien yhtenäistämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 252/1992 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle käräjäoikeuslaiksi.

HE 227/2009 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle käräjäoikeuslain sekä eräiden käräjäoikeuksien asiallista toimivaltaa koskevien säännösten muuttamisesta.

HE 270/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

HE 190/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta.

HE 7/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle tuomioistuinlaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Jokela, A. 2016. Oikeudenkäynnin perusteet, periaatteet ja instituutiot. Oikeudenkäynti I. 3., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy.

Kaski, J. 2018. Osastonjohtaja ja yhdistymishankkeen paikallinen projektipäällikkö. Oulun käräjäoikeus. Haastattelu 6.11.2018. Tekijän hallussa.

Lappalainen, J. 2012. Yleiset tuomioistuimet. Teoksessa P. Vehkalahti (toim.) Prosessioikeus. 4., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro oy, 237 – 252.

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa 1233/2013.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012.

LaVM 9/1993 vp. Lakivaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksestä HE 252/1992 vp käräjäoikeuslaiksi.

LaVM 11/2017 vp. Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä HE 270/2016 vp eduskunnalle tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Lehtelä, J. 2018. Hallintojohtaja. Oulun käräjäoikeus. Haastattelu 29.10.2018. Tekijän hallussa.

Mäkinen, H. & Savela, A. 2010. 16 vuosisadan uudistus – käräjäoikeus yhteiseksi alioikeudeksi maalla ja kaupungissa; Oulun käräjäoikeuden alkuvaiheet. Teoksessa S. Wunsch (toim.) Oikeuden tähden. Oikeudenhoitoa Oulun seudulla varhaisvaiheista 2000- luvulle. Oulu: Oulun käräjäoikeus, 234 – 269.

Oikeudenkäymiskaari 4/1734.

Oikeusministeriö 2003. Käräjäoikeudet täyttävät 10 vuotta. Viitattu 3.10.2018, https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/karajaoikeudet-tayttavat-10-vuotta.

Oikeusministeriö 2007. Käräjäoikeusverkoston kehittäminen. Työryhmämietintö 2007:12. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö 2013a. Käräjäoikeusverkoston rakennemuutoksen arviointi. Arviointiraportti 11.6.2013. HMOV PublicPartner Oy, J., Kinnunen, J., Kleemola, T., Huomo, & P. Aavikko.

Oikeusministeriö 2013b. Oikeudenhoidon uudistamisohjelma vuosille 2013 – 2025. Mietintöjä ja lausuntoja 16/2013. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö 2015a. Käräjäoikeusverkoston kehittäminen. Lausuntotiivistelmä. Mietintöjä ja lausuntoja 44/2015. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö 2015b. Käräjäoikeusverkoston kehittäminen. Mietintöjä ja lausuntoja 14/2015. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö 2016. Käräjäoikeusverkoston kehittämishanke. Asettamispäätös. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö 2017a. Käräjäoikeuksien toimipaikat vuoden 2019 alusta vahvistettu. Viitattu 1.10.2018, https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/karajaoikeuksien-toimipaikat-vuoden-2019-alusta-vahvistettu.

Oikeusministeriö 2017b. Summaaristen riita-asioiden keskittäminen. Mietintöjä ja lausuntoja 12/2017. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö 2017c. Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen väliraportti. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö 2018. Summaariset riita-asiat keskitetään vuoden 2019 syyskuun alusta yhdeksään käräjäoikeuteen. Viitattu 3.10.2018, https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410853/summaariset-riita-asiat-keskitetaan-vuoden-2019-syyskuun-alusta-yhdeksaan-karajaoikeuteen.

Oikeusministeriön asetus käräjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista 1031/2017.

Oikeusministeriön asetus käräjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista 81/2017.

Oulun käräjäoikeus 1993. Oulun käräjäoikeuden työjärjestys 1.12.1993.

Oulun käräjäoikeus 2017a. Oulun käräjäoikeuden työjärjestys 1.1.2017.

Oulun käräjäoikeus 2017b. Toimintakertomus 2017. Vaasa: Waasa Graphics Oy.

Oulun käräjäoikeus 2017c. Yhdistymishanke. Oulun käräjäoikeus ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeus. Yhdistymisstrategia 2016 – 2019. Viitattu 20.11.2018, https://intranet.om.fi/yleiset_tuomioistuimet/oulu_karajaoikeus/oulunkarajaoikeus/hankkeet/yhdistymishanke.html.stx.

Oulun käräjäoikeus 2018. Uusi Oulun käräjäoikeus. Diaesitys. Oulu: Oulun käräjäoikeus.

PeVL 12/2017 vp. Valiokunnan lausunto hallituksen esityksestä HE 270/2016 vp eduskunnalle tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Savela, A. 2017. Oulun käräjäoikeus kasvaa. Viitattu 4.10.2018, <https://oikeus.fi/karajaoikeudet/oulunkarajaoikeus/fi/index/blogi/NCNS7HKBV/2018/MM87THZhh.html.stx>.

Savela, A. 2018. Laamanni. Oulun käräjäoikeus. Haastattelu 13.11.2018. Tekijän hallussa.

Suomen perustuslaki 731/1999.

Tuomioistuinlaki 673/2016.

Valtioneuvoston asetus hovioikeuksien sijaintipaikoista ja tuomiopiireistä 864/2016.

Valtioneuvoston asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä 410/2008.

Valtioneuvoston asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä 1053/2014.

Valtion virkamieslaki 750/1994.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Virolainen, J. 1993. Alioikeusuudistus 1: Käräjäoikeus ja siviiliprosessin muutokset. 4., uudistettu painos. Lapin yliopisto: Rovaniemi.

Virolainen, J. 1995. Lainkäyttö. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Haastateltavan tausta

- Nimi
- Koulutus
- Kokemus

Teema 1: Rakenneuudistushankkeiden vaikutukset Oulun käräjäoikeuden organisaatioon

- Oulun käräjäoikeuden organisaation kehitys aikavälillä 1993-2019
- Kuusamon ja Oulun käräjäoikeuksien yhdistyminen vuonna 2010
- Millainen on Oulun käräjäoikeuden organisaatio vuonna 2018
- Henkilöstön määrä ja rakenne vuonna 2018

Teema 2: Oulun ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeuksien yhdistymisen vaikutukset Oulun käräjäoikeuden organisaatiossa

- Vaikutukset organisaation työ- ja toimintatapoihin
- Vaikutukset henkilöstörakenteeseen
- Vaikutukset työtehtäviin
- Vaikutukset työvoiman tarpeeseen
- Vaikutukset osastoihin ja niiden järjestelyyn
- Mahdolliset toimitilajärjestelyt
- Vaikutukset käsiteltäviin asioihin ja niiden jakautumiseen organisaatiossa
- Yhdistymiseen liittyvät haasteet

Teema 3: Yhdistymishankkeen käytännön toteutus

- Millainen on yhdistymistä varten asetettu projektiorganisaatio ja mitkä ovat sen tavoitteet ja tehtävät
- Konkreettiset toimenpiteet ennen yhdistymistä, yhdistymisen astuessa voimaan sekä sen jälkeen
- Henkilöstön huomioiminen yhdistymisessä
- Suhtautuminen yhdistymiseen
- Siirtyvän henkilöstön määrä, työtehtävät ja sijoittaminen organisaation sisällä
- Siirtymisestä kieltäytyneiden määrä sekä miten heidän kohdallaan on toimittu
- Mitä hankkeessa on otettava erityisesti huomioon ja millaisia haasteita on kohdattu
- Arviointia hankkeen onnistumisesta ja tavoitteiden saavuttamisesta